

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
FILOZOFICKÁ FAKULTA

Katedra divadelních, filmových a mediálních studií
obor: Teorie a dějiny dramatických umění

BAKALÁŘSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

České ochotnické divadlo v Pacově v letech 1859–1918

Markéta Mohlová

Vedoucí práce: Doc. PhDr. Jiří Štefanides

Olomouc 2008

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury a pramenů.

V Olomouci dne 1. dubna 2008

.....

Markéta Mohlová

Poděkování

Chtěla bych poděkovat panu doc. PhDr. Jiřímu Štefanidesovi za vedení bakalářské diplomové práce, pracovníkům Městského muzea Antonína Sovy za ochotu a za technickou podporu Vítězslavu Krejčovi.

Obsah

<i>Úvod</i>	5
<i>I. Dobový kontext českého ochotnického divadla</i>	12
<i>II. Kulturní prostředí Pacova</i>	17
<i>III. Vznik a počátky divadla v Pacově</i>	19
<i>IV. Jednota divadelních ochotníků v Pacově (1859–1880)</i>	23
<i>V. Jednota divadelních ochotníků v Pacově (1881–1914)</i>	31
<i>VI. Jednota divadelních ochotníků v Pacově (během první světové války)</i> ...	38
<i>VII. Významné osobnosti Jednoty divadelních ochotníků v Pacově</i>	41
<i>Závěr</i>	45
<i>Anotace</i>	46
<i>Annotation</i>	47
<i>Resume</i>	48
<i>Přílohy</i>	49
<i>Seznam literatury</i>	77
<i>Seznam pramenů</i>	79

Úvod

Výběr tématu pro moji bakalářskou diplomovou práci byl celkem jednoznačný. Protože žiji ve městě s velmi bohatou kulturní tradicí, rozhodla jsem se pro regionální heuristickou práci týkající se ochotnického divadla v Pacově, které k této významné historii přispělo snad největší mírou. Toto téma mi je blízké i proto, že jsem se do ochotnického divadla osobně zapojila a mám díky němu mnoho přátel.

Protože jsou to dějiny staré téměř dvě století, zaměřila jsem se na období, které je podle mého názoru nejzajímavější, protože vzniká první divadelní soubor a vůbec tak první kulturní spolek ve městě. Objevují se zde zcela nejpokrokovější osobnosti jako Antonín Plaček a Ferdinand Kozelský, dále pak spolupráce se spolky Čtenářskou besedou a Lidovým divadlem dřevodělníků při vzdělávacím spolku Pokrok nebo s osobnostmi jako Daniel Ulrich, Jan Vojna, Vilém Zirkl, Ladislav Pakosta, Dr. František Kysela či Jindřich Autengruber.

Jsou to léta trvající do první světové války, která byla skutečně vzestupnými lety pacovských ochotníků. V průměru bylo během roku nastudováno až sedm divadelních představení. V této době se místní divadelníci stýkali s ochotníky okolních měst, především z Chýnova, Mladé Vožice, Černovic, Lukavce, Košetice a Obrataně.

Vybrané období trvá tedy od vzniku spolku Jednoty divadelních ochotníků v roce 1859 přes jejich nejvýznamnější léta, která jsou zakončena první světovou válkou, kdy byla bohužel činnost souboru oslabena především odchodem mnohých členů Jednoty divadelních ochotníků na frontu.

V mé bakalářské práci nepůjde o nové historické informace, ale ráda bych se pokusila shrnout vše podstatné z několika různých pramenů a literatury do jednoho výsledného komplexu. Základem pro mé zpracování budou tedy především

prameny z pacovského Městského muzea Antonína Sovy, literatura vydaná k příležitosti výročí ochotnického spolku v Pacově, články a vyprávění samotných členů, materiály týkající se města Pacov a literatura vztahující se k dobovému kontextu českého ochotnického divadla a situaci v českých zemích.

K nastínění dobového kontextu ve vztahu ke kulturnímu vývoji jsem čerpala především z akademických *Dějin českého divadla* Františka Černého a kol. Tato literatura mi, stejně jako *Cesty českého amatérského divadla* Jana Císaře a kol., sloužila jako zdroj pro shrnutí dobového kontextu ochotnického divadla v Čechách. Z knihy jsem čerpala převážně z příspěvku Ljuby Klosové, jejíž kapitoly obsahují mé zvolené období.

Informace o Pacově jsem zkompletovala z brožurek *Pacov od historie k současnosti* a *Pacov město čtyř století* týkajících se města. Dokonce jsem mohla v městském archivu prostudovat nejstarší *Pamětní knihu města Pacov z roku 1888*.

Nezbytné a nejdůležitější materiály pro svou práci jsem však našla v archivu Městského muzea Antonína Sovy. Pouze informace zabývající se kočovnými divadelními společnostmi jsem hledala v knize *Dějiny venkovských divadelních společností* Vojtěcha Šteina Táborského. Stručné a souborné informace jsem našla v literatuře vydané k výročí spolku divadelních ochotníků.

V roce 1879 vydala Městská osvětová beseda výroční zprávu ke 120. výročí založení ochotnického divadla v Pacově, kterou sepsala rodačka Eliška Stejskalová. Zpráva obsahuje velmi stručnou historii od počátku divadelnictví až do roku 1879 včetně fotografií z představení a členů souboru. Dále zaznamenává seznam členů divadelního souboru od roku 1956 a her od roku 1934. Seznamy pro mé vybrané období zde tedy obsaženy nejsou. Za zmínku také stojí článek v pacovském kulturním a informačním zpravodaji *Z mého kraje*, který byl napsán ku příležitosti 135. výročí, kde je shrnuta historie

divadla. K této události uvedlo Městské kulturní středisko i výstavu v Městském muzeu Antonína Sovy. Kulturní středisko také přispělo ke 145. výročí založení divadla v Pacově, tím že v roce 2004 vydalo další podobnou brožurku zaměřující se především na období od 50. let až do roku 2004. Takže počáteční historii divadla se věnuje minimálně. K tomuto výročí se také v listopadu 2004 pořádal festival ochotnického divadla.¹

Podrobněji se divadlu věnují památníky *Jednoty divadelních ochotníků v Pacově vydané na paměť padesátiletého a sedmdesátipětiletého jubilea*. První památník sepsal Ferdinand Pakosta v roce 1909, shrnuje tedy počátečních padesát let trvání Jednoty divadelních ochotníků. Na něj navazuje druhý památník Přemysla Plačka obsahující navíc dalších následujících dvacet pět let. V památnících jsou také zobrazeny interiéry zámeckého divadla, sokolovny a skupinové fotografie členů Jednoty divadelních ochotníků. Dále jsem z těchto památníků čerpala v kapitole o významných osobnostech divadelního spolku, neboť o nich obsahují podrobné informace. K této kapitole mi pomohl také *Vlastivědný slovník Pelhřimovska* již zmíněné Elišky Stejskalové. Za nahlédnutí stála i odborná práce Jaromíry Matějů, která se v ní stručně zabývá dějinami od počátku divadla až do 80. let 20. století.

Pro doplnění většiny chybějících informací jsem samozřejmě musela bádát přímo v pramenech spolku divadelních ochotníků. Nejstarší zmínky o počátcích divadla v Pacově přibližuje MUDr. Norbert Havel ve svém rukopisu *Paměti o divadle Pacovském*, v němž detailně popisuje úplný vznik a končí rokem 1871, kdy ho střídá a navazuje na něj v popisu dějin divadla až do roku 1881 Vilém Zirkl. Jeho rukopis byl těžko čitelný a u obou autorů někde chyběla křestní jména členů, celá jména samotných autorů her nebo data a roky, někdy byl rukopis dost chaotický a chybělo i číslování stránek.

¹ Viz příloha č. 1.

Je však zdrojem nejruznějších detailů týkajících se divadelní historie.

Dalším důležitým pramenem byly zápisy z valných hromad divadelních ochotníků z let 1869–1950. Knihy jednajících protokolů z let 1881–1889, 1890–1902, 1902–1910, 1910–1925. V těchto materiálech se jednalo hlavně o volbě předsedy, pokladníka výboru, revizora účtů, členů a představení. Nechybí ani zápisy z účetních správ, jednání o zapůjčení obleků, volné návrhy a referáty o změně stanov.

Nezbytné byly i stanovy a návrhy stanov Jednoty divadelních ochotníků z let 1869–1939. Zvláště ke vztahu Jednoty s Čtenářskou besedou byly nezbytné prameny jako Smlouva Jednoty divadelních ochotníků s výborem Čtenářské besedy o přijetí ochotníků do spolku z roku 1868, zápisy ze schůzí divadelních ochotníků, kde se jednalo o rozpuštění stálého divadelního odboru v roce 1871, dopis výboru Čtenářské besedy divadelnímu odboru o jeho rozpuštění z téhož roku nebo žádost divadelního odboru o odvolání přípisu o rozpuštění divadelních ochotníků z roku 1873. Všechny tyto prameny jsou samozřejmě rukopisem, takže některé informace byly těžko čitelné a někdy nešly ani použít.

V přílohách jsem sepsala seznamy divadelního repertoáru a členů Jednoty divadelních ochotníků a seznam divadelních ochotnických spolků v Pacově v letech 1859 až 1918. Repertoár je zpočátku zapsán po obdobích, někde chybí dokonce i rok, měsíc a někdy i jméno autora hry, kvůli nedokonalé sepsaným záznamům. Postupně je seznam, díky srozumitelnějším a podrobnějším pramenům psán přehledněji, každý rok včetně měsíce zvlášť i se jménem autora. Oproti tomu seznam členů byl jasně čitelný a důkladný. V jubilejních památkách Jednoty divadelních ochotníků lze také najít seznamy členů a repertoáru, ale ty nejsou zdaleka tak dokonalé jako v muzejních rukopisech.

Do příloh jsem také zařadila smlouvu mezi Jednotou divadelních ochotníků a Čtenářskou besedou, charakteristiku hereckých schopností některých členů, fotografie interiéru zámeckého divadla, Pacova, zakladatelů a členů Jednoty divadelních ochotníků z let 1868–1869 a 1882–1883.

K důkladnějšímu dokreslení přispěly i záznamy jako listina o předání rekvizit, seznamy divadelních kostýmů, zprávy o hereckých schopnostech jednotlivých členů a fotografie.

Dalo by se říci, že toto období divadelních ochotníků bylo hlavním základem a inspirací pro následující kulturní život v Pacově, kde díky této historii můžeme i dnes zhlédnout nová ochotnická představení.

Na začátku se pokusím o stručné nastínění politického a kulturního dění vybraného období (1859–1918). Nejprve zmíním období Bachova absolutismu (1852–1860), které této době předcházelo a na počátku těchto let vyvrcholilo. Padesátá léta 19. století jsou označována za období strachu, tísně, pasivity či kolaborace s režimem. Pro české národní hnutí byla éra Bachova absolutismu jistě vážným návratem zpět, v podstatě k předrevolučnímu stavu, k naprosté apolitičnosti, kdy byl prostor aktivit zúžen opět na pouhé kulturní vyžívání. Dne 20. října 1860 byl fakticky oznámen konec absolutismu v Rakouském císařství.

Po obnově konstituce, kterou si vynutil roku 1861 politický i hospodářský vývoj v Rakousku, prožíval český národ nejoptimističtější a také nejpatetičtější období celého 19. století díky náhlému, téměř neočekávanému politickému úspěchu. Obnovením konstitučních svobod se uvolnil i veřejný život. Zvláště po rakousko-uherském vyrovnání v roce 1867, které značně zvýhodnilo politické postavení Uher na úkor českých zemí, se vystupňovala aktivita národa. Velkolepá slavnost kladení základního kamene k Národnímu divadlu, uspořádaná v Praze 16. května 1868, se stala největší politickou manifestací Čechů 19. století. Zhruba od poloviny 70. let význam divadla v české společnosti dočasně ustoupil.

Na sklonku 19. století již představovalo české divadlo velmi rozvinutou a aktivně se projevující oblast umělecké činnosti. V čele divadelního dění stálo Národní divadlo v Praze s vyspělým činoherním, operním a baletním souborem. Dále působilo v okolí Prahy několik menších scén, které sloužily především lidovým vrstvám. Po českých zemích putovalo přibližně čtyřicet profesionálních kočujících společností. Vedle profesionálních divadel vyvíjelo činnost také několik set ochotnických spolků a divadelních odborů. České divadlo se tedy mohlo svým rozsahem umělecké činnosti měřit s nejvyspělejšími

zeměmi Evropy. Doba konfliktů a válek, do kterých vstupovaly v 90. letech evropské země, se také projevila v oblasti českého umění a divadla.²

² Srov. ČERNÝ, František aj.: *Dějiny českého divadla. III.* Academia, Praha: 1977.

I. Dobový kontext českého ochotnického divadla

Počátek druhé poloviny 19. století přinesl do ochotnického hnutí podstatné změny oproti stavu za národního obrození. Divadelní aktivitu neprojevovalo pouze měšťanstvo, ale i dělnictvo. Přesto byl pro kulturní a společenský život jednotlivých obcí význam měšťanských ochotníků větší. V této době začíná též rozvoj amatérského divadla českých menšin v cizině. V 50. letech bojovali měšťanští ochotníci o svou existenci kvůli bachovskému absolutismu a divadelnímu řádu, vydanému v roce 1850, který na čas ochromil ochotnickou divadelní činnost. Avšak ochotnické hnutí se nepodařilo potlačit úplně.³

Léta 1848–1849 vzbudila na malých městech národnostní nadšení. Ve většině našich měst s převahou českého obyvatelstva se poslední německé představení hrálo roku 1860.⁴ Po obnově ústavních svobod v 60. letech nastal znovu rozkvět českého ochotnického hnutí. Vznikaly volné spolky navazující na činnost ochotnických družin z doby předkonstituční. V řadě českých měst tak díky zákonům a právu spolčovacím a shromažďovacím z roku 1867 mohla působit řada registrovaných spolků.⁵ V Karlíně v roce 1868 byla, u příležitosti slavnosti kladení základního kamene k Národnímu divadlu, založena organizace Divadelní jednota.⁶

Ochotnické družiny byly organizovány většinou místní demokraticky cítící inteligencí: notáři, lékaři, úředníky, studenty, kněžstvem a učitelstvem.⁷ Z výtěžků budovali ochotníci městská divadla, stálá jeviště nebo zdokonalovali jevištní zařízení. Někdy

³ Srov. KLOSOVÁ, Ljuba: *Ochotnické divadlo (1848–1886)*. In: *Dějiny českého divadla. III*. Academia, Praha: 1977, s. 176.

⁴ K počestění spolkového života přispěli hlavně studenti.

⁵ Srov. KLOSOVÁ, Ljuba: *Ochotnické divadlo v letech 1848–1886 (činohra a kabaret)*. In: *Cesty českého ochotnického divadla*. IPOS-ARTAMA, Praha: 1998, s. 58–59.

⁶ Divadelní Jednota byla organizace, která měla vnést řád do narůstajícího ochotnického hnutí.

⁷ Po roce 1873 se účast kněžstva a učitelstva zmenšovala.

bývaly peníze určeny k dobročinným účelům, především na stavbu Národního divadla v Praze, pro které také byly organizovány různé sbírky a zábavy. Prvořadým smyslem ochotnického hnutí 60. let byla občanská výchova herců i publika na venkově.⁸

Na počátku 70. let ochromily návštěvnost ochotnických představení důsledky hospodářské krize v rakousko-uherské monarchii, což se projevilo i v činnosti měšťanských ochotníků. Zeslábl politickovýchovný aspekt ochotnické činnosti, který stál až doposud v popředí. Měšťanské ochotnictvo žilo v 70. letech bez jakýchkoliv nových impulzů.⁹ V této době byly také položeny základy k historiografii českého ochotnického divadla.¹⁰

V 60. a 70. letech převažovala u ochotníků dramaturgie obrozenecká a současná domácí i cizí veseloherní tvorba. Také divadelní časopis Česká Thalia¹¹ se od roku 1867 věnoval problematice ochotnického divadla. Historickou tematiku prosazovali na ochotnických scénách pouze hry lokálních autorů, kteří však nepřekročili regionální význam.¹² Úspěšněji si vedli v malých jevištních formách.¹³

V ochotnických souborech se také školil nový divadelní dorost, kterým se doplňovaly soubory stálých divadel v Praze a v Plzni, ale i kočující společnosti, protože dramatická škola pro profesionály dosud neexistovala. Dříve než profesionálové měli ochotníci praktické kurzy a výjimečně i dramatické školy. Praxi a teorii zde vyučovali zasloužilí členové spolku.¹⁴

⁸ Srov. KLOSOVÁ, Ljuba: *Ochotnické divadlo v letech 1848-1886 (činohra a kabaret)*. Cit. d., s. 59.

⁹ Srov. Tamtéž, s. 60.

¹⁰ Základy k historiografii českého ochotnického divadla byly položeny zásluhou Josefa Mikuláše Boleslavského, Josefa Ladislava Turnovského a Josefa Václava Friče, kteří jako první shromáždili zprávy o činnosti nejstarších ochotnických spolků.

¹¹ První divadelní časopis, který vznikl v roce 1867.

¹² Obvykle zpracovávali populární místní pověsti nebo autentické historické události.

¹³ Aktovka, travestie jarmarečního zpěvu, kuplet, kostýmový monolog typických figurek.

¹⁴ Srov. KLOSOVÁ, Ljuba: *Ochotnické divadlo v letech 1848-1886 (činohra a kabaret)*. Cit. d., s. 63.

Výtvarná složka ochotnických představení se soustřeďovala na dekorace, skládající se z prospektu a bočních kulis, které byly značně obecné, aby se mohly použít v různých představeních. Kulisy většinou malovali malíři pokojů, ale občas si spolek nebo město požádalo o tuto službu akademického malíře¹⁵ nebo dokonce dekoračního malíře velkých kamenných divadel.¹⁶ Na počátku 80. let odkoupilo několik spolků dekorace pražských zrušených scén. Na některých ochotnických scénách se objevila i móda jevištních zázraků a podívané, díky zkonstruovaným divadelním strojům. Na osvětlení se často používaly petrolejové lampy, někde dokonce i svíčky, které byly později nahrazeny plynovým či elektrickým osvětlením. Výpravné a nákladné inscenace historických her s davovými scénami po způsobu Meiningenských¹⁷ byly u ochotníků zatím ojedinělé.¹⁸

Od konce 60. let můžeme mluvit o počátcích dělnického ochotnického hnutí. Kulturní amatérská činnost dělnictva byla hlavně zaměřena na výchovný a hospodářský aspekt. Také vznikaly dělnické vzdělávací spolky, tzv. besedy. Jejich repertoár závisel na nabídce měšťanské profesionální i ochotnické scéně. V 80. letech se kvůli perzekuci dělnického hnutí dočasně utlumila kulturní činnost dělnictva. Nový rozmach nastal na přelomu 80. a 90. let.¹⁹

Od roku 1900 až do první světové války se české ochotnické hnutí kvantitativně rozvíjelo a společensky a umělecky diferencovalo. To způsobil nárůst ochotnických spolků a družin, ale i komplikované společenské vztahy. Nejvíce se

¹⁵ Např. Josef Krejčí ve Velkém Meziříčí, Vilém Novotný v Rychnově nad Kněžnou nebo Alfons Mucha a František Skála.

¹⁶ Hlavně z Prozatímního divadla. Josef Macourek, Eduard Herold (Karlín, Jaroměř, Mladá Boleslav), Jan Kautský (Žamberk, Poděbrady), Hugo Ullik (Louny, Mladá Boleslav).

¹⁷ Činoherní soubor německého divadla ve městě Meiningen. Meiningenští vytvořili styl působivých masových scén. Svými zájezdy po celé Evropě v letech 1866–1895 ovlivnili vývoj divadla.

¹⁸ Srov. KLOSOVÁ, Ljuba: *Ochotnické divadlo v letech 1848–1886 (činohra a kabaret)*. Cit. d., s. 64.

¹⁹ Srov. KLOSOVÁ, Ljuba: *Ochotnické divadlo (1848-1886)*. Cit. d., s. 194–196.

ochotnické divadlo hrálo v oblastech, kde docházelo k veliké koncentraci obyvatelstva v průmyslových nebo agrárně průmyslových komunitách. Zejména v západních, severních a východních Čechách. Od 90. let rozvíjely divadelní činnost i dramatické odbory Sokola, hasičů i různých stavovských a politických organizací i zábavních spolků. Méně agilní byli ochotníci v jižních Čechách, kvůli rozptýlenosti obyvatelstva a silnému katolicismu.²⁰

Soubory začali opouštět dělníci, spisovatelé a významné kulturní osobnosti. Také obecnost se zužovalo na střední vrstvy. Většinu souboru tvořily také ženy, jimž bylo ochotničení jediným způsobem veřejného vystupování.²¹ Nové impulzy do ochotnické práce přinášeli především studenti a dělnictvo. Studenti jako herci, organizátoři i diváci. Proto se divadelní život rozvíjel především ve městech s rozvinutým středním nebo alespoň odborným českým školstvím. Při dělnických organizacích začaly vznikat dramatické odbory. V 90. letech se k řemeslnicko-dělnickým besedám přidružily dramatické kroužky sociálně-demokratických dělnických tělocvičných jednot a odborových organizací.²²

V letech 1885–1918 stoupla u významnějších spolků umělecká úroveň repertoáru i jeho interpretace. Pořádaly se přednášky o historii i současném významu divadla, kurzy herectví s dramaturgickými radami. Vydávaly se praktické příručky a edice divadelních her. Díky vyšší úrovni souborů byl snazší styk se stálými divadly v Praze, Plzni a Brně.²³

Od počátku 80. let již existovalo několik odborných časopisů,²⁴ ve kterých ochotníci nalézali poučení. Díky rozmachu

²⁰ Srov. KLOSOVÁ, Ljuba: *Ochotnické divadlo v letech 1848-1886 (čínohra a kabaret)*. Cit. d., s. 79 – 80.

²¹ Neboť podle spolčovacího zákona z roku 1867 se ženy nesměly stát členkami politických organizací.

²² Srov. KLOSOVÁ, Ljuba: *Ochotnické divadlo v letech 1848-1886 (čínohra a kabaret)*. Cit. d., s. 81.

²³ Srov. Tamtéž, s. 82–83.

²⁴ Česká Thalia, Thálie, Divadelní listy a Divadlo.

historiografie ochotnického hnutí začaly vycházet od poloviny 80. let dějiny jednotlivých spolků ve formě almanachů nebo sborníků. Jednou z pozitivních stránek ochotnického hnutí je podpora současné domácí dramatiky. Od poloviny 90. let až do roku 1918 tvoří nejpočetnější složku repertoáru realistické drama.²⁵ Koncem 19. století se přidává i psychologické drama.²⁶

Ochotníkům byly úlohy přidělovány podle jejich naturelu, kvůli dosažení co největší přirozenosti, a proto byl ideální společensky i věkově různorodý soubor. Postupem času byla potřeba silné herecké osobnosti, která by byla jednotící silou inscenace a mohla tak amatérům poradit, a proto od konce 19. století stoupal význam režiséra, ale představa této funkce se v ochotnickém divadle před rokem 1918 neprosadila. Důležitou složku hrály také kostýmy. Ve hrách z vesnického prostředí se používaly originální lidové kroje nebo jejich kopie. U fantastických nebo historických her se ochotníci obraceli na speciální půjčovny. Používalo se i scénických a světelných efektů. Určitá modernizace tradiční kulisové scény byla dosažena detailním vybavením nábytkem a rekvizitami.²⁷

Dá se říci, že ochotníci v druhé polovině a na začátku 20. století přinášeli osvětu, kultivovali vnímání obyvatelstva i veřejný život v obcích. Můžeme říci, že ochotnické hnutí v těchto letech dohnalo své vývojové opožďení od 50. do 80. let.²⁸

V této době též pěstovaly pěvecké spolky české ochotnické hudební divadlo. Stejně tak do tohoto období spadá i rozvoj českého ochotnického loutkářství.²⁹

²⁵ Především Maryša, Vojnarka, Naši furianti. Na sklonu 90. let se přidávají ještě Třetí zvonění, Na letním bytě a Žně.

²⁶ Zejména Vlna Jaroslava Hilberta, zahraniční psychologické drama zastupoval na českých amatérských jevištích především Henrik Ibsen a jeho hry Příšerky a Nora a Gerhart Hauptmann.

²⁷ Srov. KLOSOVÁ, Ljuba: *Ochotnické divadlo v letech 1848–1886 (čínohra a kabaret)*. Cit. d., s. 91–93.

²⁸ Srov. Tamtéž, s. 96.

²⁹ Srov. CÍSAŘ, Jan aj.: cit. d.

II. Kulturní prostředí Pacova

Město Pacov, kterým prochází patnáctý poledník a dominují mu dvě kostelní věže: gotická sv. Michala a barokní sv. Václava, má přes pět tisíc obyvatel a nachází se v kraji Vysočina.³⁰ Nejvyšší vrchol Pacovska se jmenuje Stražiště a měří 744 m. n. m. Samotné jméno našeho města vzniklo pravděpodobně z osobního jména Pac, které lze vysvětlit z německého slova Batzen, což znamená kus bláta nebo hlíny. Původně tedy šlo o město blátivé, hlinité. Tomu by ještě dnes odpovídal název ulice Na Blatech.³¹

Nejstarším a nejzajímavějším hmotným dokladem vztahujícím se k historii našeho města je románsko-gotický náhrobek Hrona z Pacova, datovaný do přelomu 13. a 14. století, který je umístěn v děkanském gotickém kostele sv. Michala z roku 1350. Dějiny Pacova souvisejí s panstvím Rožmberků a nejstarší písemné památky pocházejí též ze 13. století. Pacov byl rovněž sídlem vladyků z Pacova a později v majetku rodu Malovců.³²

Roku 1597 byl povýšen na město panské. Mezi významné historické památky patří také zámek, bývalý hrad z konce 13. století, přestavěný v renesanční zámek a později změněný v klášter. V zámku se též nacházelo divadlo. V místním zámku se také roku 1864 narodil básník Antonín Sova. Básníka připomíná pomník před zámkem, pamětní deska v parku nebo název pacovského muzea.³³

Stejně jako mnohá města má i Pacov svou bohatou kulturní historii rozvíjenou četnými spolky a institucemi.

³⁰ Viz příloha č. 2.

³¹ Srov. KRÍŽEK, Ladislav: *Pacov město čtyř století*. Vydal Klub českých turistů, Pacov: 1997, s. 2.

³² Srov. STEJSKALOVÁ, Eliška: *Pacov v zrcadle století*. In: *Pacov od historie k současnosti*. Pacov: 1997, s. 7.

³³ Srov. Tamtéž, s. 8–13, Pamětní kniha města Pacov z roku 1888.

V 19. století to byla právě Čtenářská beseda, při které pak vznikaly různé odbory, například knihovnický, pěvecký či divadelní. Tato místní kulturní instituce, jejíž vznik se datuje rokem 1865, sdružovala nejen významné pacovské osobnosti a představitele města, mezi něž patřili Ferdinand Kozelský a Antonín Plaček, ale i obětavé dobrovolníky z řad občanů, a tak se nadšenci, kteří působili v různých spolcích, stali nositeli kultury a jejích tradic v Pacově. A právě Antonín Plaček se stal prvním předsedou Čtenářské besedy, která si za dobu jeho působení získala uznání pacovské veřejnosti. Stanovy tohoto spolku jsou datovány rokem 1866. Valná hromada se svolávala čtyřikrát ročně. Byl ustanoven výbor, který měl pět členů a předsedu. Čtenářská beseda byla členem České Matice a Umělecké besedy. Podílela se na všech kulturních akcích ve městě.³⁴

³⁴ Srov. KRÍŽEK, Ladislav: *Z historie Osvětové besedy v Pacově. In: Pacov od historie k současnosti.* Pacov: 1997, s. 67–69.

III. Vznik a počátky divadla v Pacově

Počátky pacovského ochotnického divadla sahají podle dochovaných zpráv do doby na přelomu 18. a 19. století. Roku 1784 bylo zřízeno císařem Josefem II. biskupství pro jižní Čechy a prvním biskupem byl jmenován Jan Prokop hrabě Schaffgotsch. O něco později bylo pacovské panství přiděleno tomuto biskupství. Na zámku žil také biskupův blízký příbuzný, důstojník ve výslužbě, baron Schrenk, který se stal též správcem panství. Ze svého vídeňského pobytu si do Pacova přivezl lásku k divadlu. Protože v Pacově dosud žádné divadlo nebylo, dal pro potřeby zámecké zábavy zřídit v bývalé klášterní knihovně provizorní divadélko. Místnost dokonce sám vyzdobil. Netušil, že tímto činem položil základy k pacovskému ochotnickému divadelnictví.³⁵

Prvními herci byli mladí zámečtí úředníci, myslivci, učitelé, z nichž vynikal zejména Josef Hronek, kterému byla roku 1802 svěřena pacovská škola. Stal se nejen zámeckým hudebníkem, ale též schopným a kultivovaným divadelním režisérem. Jeho pomocník se jmenoval Bukač. Hrál se samozřejmě německy na zámku v „Panském tyátru.“ Publikum tvořili obyvatelé zámku a přední úředníci z města. Koncem druhého desetiletí 19. století však toto německé divadlo odchodem vrchnosti, milující umění, zaniklo.³⁶

Lidem už nešlo jen o zachování a rozvoj národního jazyka, ale také o politické cíle. Stále zřetelněji se projevovaly státoporné myšlenky, čeština začínala pronikat do měst, obchodů, salónů a liberalizace se dostávala mezi lidi. Tyto myšlenky byly mezi pacovskými obyvateli rozšířeny mladými studenty,

³⁵ Srov. MUDr. HAVEL, Norbert: *Paměti o divadle Pacovském*. Pacov: 1871, MMAS, IF 5/5 K-19, Srov. MATĚJŮ, Jaromíra: *Stručný přehled dějin pacovského ochotnického divadelnictví*. Středoškolská seminární práce, Pelhřimov: 1983, MMAS, IF 5/5 K-19.

³⁶ Srov. STEJSKALOVÁ, Eliška – KŘÍŽEK, Ladislav: *120 let ochotnického divadla v Pacově*. Městská osvětová beseda, Pelhřimov: 1979, s. 1.

kteří v průběhu roku žili v Praze a na prázdniny jezdili do svého rodného města. Na společenských setkáních s pacovskou mládeží zpívali krátké národní písně, diskutovali o nových knihách, které si vzájemně půjčovali, četli noviny, z nichž mnohé výtisky přivezli do Pacova právě oni. Je pozoruhodné, kolik měl Pacov na počátku 30. let 19. století vysokoškolských studentů.³⁷

Protože jsou to zakladatelé zdejšího divadelnictví, uvedu jména alespoň několika z nich. Byli to především Fabián Kozelský a Antonín Třeský, z dívek Krista Kopfsteinová, Josefa Vondřejková, Pavlína Zíková, Klára Vejvarová, dále mezi ně patřili Josef Hamerník, Jan Hazulka, Josef Procházka, František Šohaj, Jan Smutný a Jan Vondřejka. Na těchto besedách se též probíraly možnosti obnovy divadla. Byl to však vážný problém, protože staré divadelní dekorace byly letitým a nevhodným skladováním ničeny a na nové nebyly peníze.³⁸

Naši studenti udržovali pravděpodobně prostřednictvím Josefa Hamerníka a Františka Šohaje styk s profesorem Bernardem Bolzanem, který žil ve vesnici Těchobuz nedaleko Pacova. Do jaké míry zasáhl Bernard Bolzano do problémů studentů, není tak jasné. Jisté však je, že jeho přítel pan Hoffmann, majitel těchobuzského zámku, obdaroval naše studenty všemi potřebnými rekvizitami ze zámeckého divadla, které se v té době nepoužívalo. V Pacově se dodnes věří, že se tak stalo na přímlovu Bernarda Bolzana.³⁹ Stejně jako pan Hoffmann pomohl pacovskému divadlu i vlastenec František Kopfstein, který daroval divadlu prkna na pódium.⁴⁰

V létě roku 1830 studenti vytvořili divadelní kroužek, k němuž se připojili i zámečtí úředníci a místní obyvatelé. A tak mohla být sehrána první česká divadelní hra, a to Loketský zvon Václava Klimenta Klicpery. O něco později sehrál tento nový

³⁷ Srov. PAKOSTA, Ferdinand: *Památník Jednoty divadelních ochotníků v Pacově. Na paměť padesátiletého jubilea 1859-1909*. Pacov: 1909, s. 4.

³⁸ Srov. MUDr. HAVEL, Norbert: cit. d.

³⁹ Srov. PAKOSTA, Ferdinand: cit. d., s. 6.

⁴⁰ Srov. MUDr. HAVEL, Norbert: cit. d.

soubor hru téhož autora Divotvorný klobouk. Hrál se v zámku, v zámecké knihovně, kde se před lety začínalo s německým divadlem. První etapa rozvoje českého divadla ve městě trvala do roku 1839.⁴¹

Po majiteli Gudenusovi, jenž žil na zámku spolu se svou ženou Otylíí z Mirbachu a svými dvěma dcerami, které v divadle hrály a dokonce i samy zdokonalovaly divadelní kulisy a oponu, převzal pacovský zámek nový majitel kníže Leopold Löwenstein. Ten však odmítl propůjčovat zámecké prostory pro divadlo. Divadelní výbava byla proto nešetrně uložena po chodbách, čímž se samozřejmě ničila.⁴²

Tyto nepříjemné události vedly k dočasnému ochromení činnosti divadelního spolku. Teprve v roce 1842 bylo zásluhou bratrů Lešanovských a několika dalších nadšenců divadlo znovu obnoveno. Ze zámku se však muselo přestěhovat do hostince Na Panské. Také musely být obnoveny divadelní rekvizity. Repertoár se od předchozí doby příliš nelišil. Byly opět hrány hry Václava Klimenta Klicpery, Jana Nepomuka Štěpánka, Josefa Kajetána Tyla a dalších autorů. Soubor byl znovu doplněn, a tak pacovské obecnstvo mohlo znovu navštěvovat žádaná divadelní představení.⁴³

Klidná práce souboru trvala do roku 1848. V tomto roce však zájem o divadlo ve městě poklesl. V důsledku významných celonárodních událostí se zájem pacovské mládeže soustředil především na vojenský výcvik. V tomto roce se divadlo nehrálo. Žádný doklad o uvádění divadelních her nebyl nalezen ani v následujícím roce. Poslední uvedenou hrou na jevišti byla v tomto období veselohra Jana Nepomuka Štěpánka *Ať se to nikdo nedoví aneb Tintili vantili* v létě roku 1850.⁴⁴

⁴¹ Srov. Tamtéž, s. 7.

⁴² Srov. MUDr. HAVEL, Norbert: cit. d.

⁴³ Srov. Tamtéž.

⁴⁴ Srov. PLÁČEK, Přemysl: *Památník Jednoty divadelních ochotníků v Pacově. Na paměť sedmdesátipětiletého jubilea 1859-1934*. Pacov: 1934, s. 8.

Od roku 1848 do roku 1859 činnost divadelních ochotníků v Pacově utichla. K tomuto období nenalezneme žádné doklady. Většina ochotníků, především studentů, odešlo za zaměstnáním a menšina neudržela předchozí vývoj. Obecenstvo se začalo ozývat, neboť jim zábava v divadle chyběla. Protože na jejich stížnosti týkající se nečinnosti divadla nikdo nereagoval, zájem o divadlo poklesl. Revoluční rok 1848 i později Bachův absolutismus zatlačily divadelní snahy do pozadí.⁴⁵

⁴⁵ Srov. MUDr. HAVEL, Norbert.: cit. d.

IV. Jednota divadelních ochotníků v Pacově (1859–1880)

Po Bachově pádu se výrazně změnila i poměry v Pacově. Nastal rozkvět spolkové činnosti. V průběhu patnácti let bylo založeno šest významných kulturních a hospodářských spolků. Protože je považujeme za nejstarší spolky v celé oblasti, uvedu jejich název i data založení: Spolek divadelních ochotníků (1859), Čtenářská beseda (1865), Okresní hospodářský spolek (1870), Hasičsko-tělocvičná jednota Sokol (1871), Ženský spolek Libuše (1874) a Pěvecký spolek Čech (1874). Je tedy zřejmé, že Spolek divadelních ochotníků byl nejstarším spolkem v našem městě vůbec.⁴⁶

Rok 1859 je pro Pacov a jeho spolkový život velmi významný, neboť vzniká první trvalý divadelní soubor ve městě. Osmnáctiletý kupecký mládenec Antonín Plaček a mladý student Ferdinand Kozelský se seznámili, když přišel Antonín Plaček ke Kozelským do obchodu na učení. Protože byli příbuzní, jejich poměr byl zcela přátelský. Také Ferdinand Kozelský, syn řídicího učitele ze Zásmyk,⁴⁷ si přinesl do Pacova hodně národního nadšení, lásku k vlasti a zájem o četbu. To vše se naučil v zasmucké škole a na studiích v Kolíně. Plaček, který v té době bydlel u svého strýce pana Kozelského, našel stejné myšlenky a lásku ke všemu, co měl rád strýcův syn Ferdinand Kozelský. Brzy se rozhodli, že změní dosavadní kulturní život ve městě k lepšímu.⁴⁸

Jejich nadšení komentuje Přemysl Plaček slovy: *„Ký div tedy, že rázem se Antonín Plaček skamarádil s mladým Ferdinandem, jehož junácká odhodlanost mu tak imponovala. Byli*

⁴⁶ Srov. PLAČEK, Přemysl: cit. d., s. 9.

⁴⁷ Vesnice nedaleko Kouřimi.

⁴⁸ Srov. PAKOSTA, Ferdinand: cit. d., s. 12.

brzy za jedno v tom, že přemění stojaté vody pacovského života v rušný tok.“⁴⁹

Ferdinand Kozelský a Antonín Plaček⁵⁰ kolem sebe shromáždili skupinku nadšenců, kamarády stejného věku, a jejich cílem bylo navázat na staré domácí divadelní tradice. Znovu se obnovovaly rekvizity, znovu se hledala vhodná místnost, neboť v zámku se pro nepřízeň majitele hrát nemohlo. Mezi nadšence patřili především Josef Bárta, František Linhart, Ignác Šlesinger a Petr Šohaj, hlavními organizátory byli Ferdinand Kozelský a Antonín Plaček.⁵¹

S potížemi se podařilo dojednat s Adamem Mašátem pronájem sálu hostince Na Panské, kam byly po dlouhém stěhování přeneseny zbytky z bývalého divadla, a to jedna roztrhaná zadní opona, jedna papírová kulisa a několik prázdných rámců a pláten.⁵² Staré zbytky divadla dal dohromady lesní praktikant Josef Bárta. Jen málo z toho se však dalo použít, a tak se muselo tvořit znovu. Postupně se zdokonalovalo vybavení. Sám Josef Bárta přispěl svou malbou Pacova na nově koupené plátno, které sloužilo jako střední opona.⁵³

Pro první představení byla vybrána tehdy oblíbená hra Theodora Flamma *Rekrutýrka v Kocourkově* a hned na to hra Alexandra Wilhelmiho *Jeden z nás se musí oženit*. Ochotníci však měli i jiné starosti. Pro nastudování prvních dvou her nenašli po celém Pacově představitelky dívčích rolí. Proto musel v těchto úlohách zastupovat Ferdinand Kozelský. Hra byla pro velký úspěch opakována. V následujícím roce však už soubor herečky získal.⁵⁴

Po padesáti letech na tyto počáteční potíže vzpomíná Antonín Plaček: „*Každý začátek je těžký. Našemu divadelnímu*

⁴⁹ PLÁČEK, Přemysl: cit. d., s. 8.

⁵⁰ Viz příloha č. 3.

⁵¹ Srov. MATĚJŮ, Jaromíra: cit. d.

⁵² Srov. MUDr. HAVEL, Norbert: cit. d.

⁵³ Srov. Tamtéž.

⁵⁴ Srov. PAKOSTA, Ferdinand: cit. d., s. 14.

kroužku nastaly trpké okamžiky. Když bylo vše překonáno, vyskytla se nová nehoda. Nastala nouze o dámy. Z našich krasavic nebylo ani jediné, která by se byla uvolila vystoupiti na prknách a tak horlivý mladistvý Ferdinand Kozelský uvolil se převzítí úlohu Lidušky v Rekrutýrce v Kocourkově a bylo vyhráno.“⁵⁵

Tyto úspěchy narušil majitel panského hostince Adam Mašát, který nechal divadlo vystěhovat. Obstarat nový sál bylo v Pacově velmi těžké, takže se zdálo, že slavně započatá spolková činnost bude takto násilně přerušena. Z nouze ochotníkům vypomohl tehdejší starosta Fabián Kozelský, který jim poskytl dvě místnosti ve svém domě. Tak roku 1860 získalo pacovské divadlo alespoň provizorní divadelní sál na poště.⁵⁶

Jisté problémy měli organizátoři divadelní činnosti i s cenzurou. Církevní hejtman Skalický jim v 60. letech působil značné nepříjemnosti, takže se stávalo, že žádost o povolení představení musela putovat až na místodržitelství do Prahy. I přes stálé finanční potíže uspořádali naši ochotníci několik představení ve prospěch významných veřejných akcí. Tak například výtěžek z jednoho představení věnovali občanům z Kámena a Lukavce,⁵⁷ kteří byli postiženi požárem. Bylo též sehráno představení ve prospěch sbírek pro Národní divadlo v Praze.⁵⁸

V roce 1862 postihlo naše ochotníky několik nepříjemných událostí. Nejprve Pacov na určitou dobu opustily některé vůdčí osobnosti jako Josef Bárta, který odešel do svého nového zaměstnání do Lukavce, Antonín Plaček, který přijal místo vedoucího obchodu v Pelhřimově a Ferdinand Kozelský, který

⁵⁵ STEJSKALOVÁ, Eliška – KŘÍŽEK, Ladislav: cit. d., s. 2.

⁵⁶ Srov. MUDr. HAVEL, Norbert: cit. d.

⁵⁷ Vesnice v okolí Pacova.

⁵⁸ Srov. PAKOSTA, Ferdinand.: cit. d., s. 16.

odešel na studia do Písku.⁵⁹ Tímto divadlo ztratilo osvědčené organizátory.

Dále přepadly ochotníky další problémy, a to že byli opět vypovězeni z dosud užívaných místností. Divadlo se tedy znovu stěhovalo. Získalo opět sál Na Panské, kde se též odehrávaly taneční zábavy, a proto se muselo jeviště po každém představení bourat. Tyto potíže vedly k tomu, že lidé přestávali mít o divadlo zájem. Klesla účast ochotníků na zkouškách a též návštěvnost. Tato všeobecná stagnace trvala až do roku 1866.⁶⁰

V tomto roce se do Pacova vrátili Ferdinand Kozelský a Antonín Plaček a dovedli k úspěšnému konci jednání o pronájem sálu v hostinci U Škrétů, neboť u knížete Leopolda Löwensteina s žádostí o zámecké prostory nepochodili. Ochotnický spolek však musel měsíčně přispívat majiteli domu. Trvalo dlouho, než se mohlo skutečně začít. Bylo nutné opravit sál, přizpůsobit všechny divadelní rekvizity. Ředitelem se stal Ferdinand Kozelský a režisérem Antonín Plaček.⁶¹

Obnovené divadlo mohli diváci navštěvovat od 13. dubna 1866. Malíř Václav Frič namaloval několik zadních opon zobrazujících náměstí, světnici, zahradu a salon. Spolek též pořídil některé divadelní knihy *Divadelní bibliotéka a ochotník* od Jaroslava Pospíšila a *Ochotnická bibliotéka* od Theodora Mourka. Z obchodu pana Siegla z Prahy byla zakoupena líčidla a vlásenky.⁶²

Premiérou byl veselohra Leopolda Feldmanna *Jen zdvořile*. V krátkém sledu pak uvedli ochotníci ještě další hry jako *Paní Marjánka, matka pluku* od Josefa Kajetána Tyla a *Doktora žvanila* od neznámého autora. Nejvýznamnější představení, bohužel není známo jaké, bylo sehráno 1. června 1869, jehož čistý výtěžek činil dvanáct zlatých a byl svěřen na prospěch

⁵⁹ Srov. PLAČEK, Přemysl: cit. d., s. 9.

⁶⁰ Srov. MUDr. HAVEL, Norbert: cit. d.

⁶¹ Srov. Tamtéž.

⁶² Srov. Tamtéž.

Národního divadla. Podobně jako jiné ochotnické spolky byli i pacovští ochotníci nadšeni stavbou Národního divadla v Praze, a proto pořádali v jeho prospěch mnoho sbírek a sehráli mnoho her.⁶³

Uprostřed sezóny vypověděl nový nájemce hostince U Škrétů smlouvu, a tak i ochotníci znovu zůstali bez sálu. Divadlo sice mělo nové dekorace, početnou knihovnu a bohatou šatnu, ale nemělo sál. Mezi ochotníky vyrůstali nadaní herci a talentované herečky. Přibývalo však nákladů a množily se dluhy. Souboru hrozila skutečná ekonomická krize.⁶⁴

Proto bylo po dlouhém jednání rozhodnuto, aby se Spolek divadelních ochotníků stal součástí Čtenářské besedy, kde by vznikl divadelní odbor, a která by převzala všechny jeho finanční závazky, účetnictví, dále monopol na výběr divadelních představení a nově příchozích členů na základě jistých zkoušek.⁶⁵ Zároveň mu dala k dispozici svůj sál v domě Matěje Šohaje č. 9. Příslušná smlouva byla oběma stranami podepsána dne 29. prosince 1868. Za ochotníky je na smlouvě podpis Ferdinanda Kozelského a za Čtenářskou besedu pak podpis jejího předsedy Antonína Plačka.⁶⁶

První představení, *Veselohra na mostě Václava Klimenta Klicpery*, se hrálo v novém prostředí dne 29. března 1869 a na poutačích byl uveden nový název: Besední ochotnické divadlo v Pacově. Stav členů v souboru byl velmi početný.⁶⁷ Režisérem se stal Daniel Ulrich, který však tuto funkci pro řadu neshod nevykonával dlouho. Odstoupil a volné místo bylo obsazeno Ferdinandem Kozelským. Za jeho vedení se sice hrálo hodně, ale úroveň her v jeho režii nebyla příliš dobrá. Stížnosti přišly od diváků i od vedení Čtenářské besedy. Když besední výbor

⁶³ Srov. MUDr. HAVEL, Norbert: cit. d.

⁶⁴ Srov. PAKOSTA, Ferdinand: cit. d., s. 18.

⁶⁵ Viz příloha č. 4.

⁶⁶ Srov. Smlouva Jednoty divadelních ochotníků s výborem Čtenářské besedy o přijetí ochotníků do spolku. Pacov: 29. 12. 1868, MMAS, IF 5/5 K-19. Jako doklad o vztazích mezi oběma stranami uvádím tuto smlouvu v plném znění viz příloha č. 5.

⁶⁷ Viz příloha č. 6.

vznesl požadavky na zlepšení kvality výběru her, došlo ke střetnutí mezi Čtenářskou besedou a ochotníky, což mělo za následek, že byl v roce 1871 divadelní odbor Čtenářské besedy rozpuštěn.⁶⁸

Nový divadelní odbor však už ustanoven nebyl. Jednak pro rychlý konec ochotníků, jednak pro nezáměr vedení Čtenářské besedy. A tak se opět v Pacově divadlo nehrálo. Teprve koncem roku 1873 došlo k navazování nových kontaktů. Úplně se besední výbor s ochotníky smířil na schůzi dne 23. listopadu 1873, když ochotníci přistoupili na nové, mírnější požadavky Čtenářské besedy.⁶⁹

V roce 1874 bylo divadlo už v plné činnosti. V tomto období došlo k výraznému zkvalitnění divadla. O líčení herců a malování kulis se staral nový maskér - amatérský malíř František Autengruber. Byly pořízeny i nové dekorace, rozšířena knihovna, inventář šatny,⁷⁰ takže se na pacovském jevišti mohly hrát i náročnější divadelní představení.

V roce 1875 sehráli pacovští ochotníci několik divadelních představení⁷¹ ve prospěch postižených požárem, protože v srpnu téhož roku shořela asi jedna třetina Kozimberka.⁷² V tomto roce postihla ochotníky další nepříjemnost. Jejich dosavadní příznivec Matěj Šohaj ukončil nájem hostince, v němž byl umístěn sál. Vznikla nová starost, kde hrát. Snahy o získání nové místnosti vedly k vnitřní krizi souboru. Došlo k roztržce, která ohrožovala existenci celého spolku. Z nouze ale vyšlo

⁶⁸ Srov. Zápis ze schůze divadelních ochotníků, kde se jednalo o rozpuštění stálého divadelního odboru. Pacov: 18. 2. 1871, MMAS, IF 5/5 K-19, Srov. Dopis výboru Čtenářské Besedy divadelnímu odboru o jeho rozpuštění. Pacov: 15. 2. 1871, MMAS IF 5/5 K-19.

⁶⁹ Srov. Žádost divadelního odboru o odvolání přípisu o rozpuštění divadelních ochotníků. Pacov: 20. 11. 1873, MMAS, IF 5/5 K-19.

⁷⁰ Srov. Listina o předání rekvizit. Pacov: 20. 7. 1874. MMAS, IF 5/5 K-19. Listina obsahovala: frak, tři kusy šněrovaček, deštník, šavli, kord, přilbu, čapku, klobouk, tři páry černých punčoch, tři kusy vlásenek, sukni, dvě garnitury lojových líčidel, jednu krabičku s rozličnými líčidlovými přístroji, dva kusy epolet a korunku.

⁷¹ Např. Služebník svého pána.

⁷² Název části Pacova.

divadlo pevnější a stmelnější, neboť se studentům nečekaně podařilo najít výhodné řešení problému s divadelním sálem.⁷³

To už bylo panství majetkem Dr. Adolfa Weisse z Vídně a spravoval je Ferdinand Steinbach. Díky tomuto muži se mohlo divadlo vrátit po mnoha letech zpět do zámku. Nebylo už sice umístěno v tehdejší knihovně, ale v bývalém zámeckém kasinu, které bylo nutné pro tyto účely přizpůsobit. Od roku 1876 až do postavení sokolovny v roce 1927, tedy celých padesát let, našlo ochotnické divadlo trvalé místo v pacovském zámku.⁷⁴ Ještě v tomto roce se začalo s příjemnými pracemi. Daniel Ulrich ochotníkům hodně pomohl a vytvořil na zámku velmi vkusný divadelní sál. Nápomocen mu byl František Autengruber a Josef Hýna. Rekonstrukce byla ukončena v roce 1876.⁷⁵

Tento rok je rovněž důležitý z hlediska nové organizační struktury divadla. Získáním nových prostor se totiž vyčlenilo z besedního majetku, neboť zámecký sál nebyl majetkem Čtenářské besedy. Proto besední výbor rozhodl dne 4. srpna 1876 o částečném osamostatnění ochotníků. Ti sice zůstali součástí organizační struktury Čtenářské besedy, ale mohli rozhodovat o volbě repertoáru a provozovat veškerou činnost ve své režii. Pouze v případě, že by se divadlo ze zámku vystěhovalo, měli se ochotníci znovu vrátit pod Čtenářskou besedu, neboť ta fakticky vlastnila veškerý divadelní inventář.⁷⁶

Na názvu divadla se však nic nezměnilo. V této době vedl ochotníky Daniel Ulrich, který později přestoupil do služeb Ústřední matice školské, a také ředitel hudby Václav Fischer, který se stal i dirigentem spolku, se vzdal pro některá nedorozumění svého místa, které převzal Čeněk Nuska.⁷⁷

⁷³ Srov. ZIRKL, Vilém: *Paměti o divadle Pacovském*. Pacov: 1881, MMAS, IF 5/5 K-19.

⁷⁴ Viz příloha č. 7.

⁷⁵ Srov. PAKOSTA, Ferdinand: cit. d., s. 21.

⁷⁶ Srov. Stanovy a návrhy stanov Jednoty divadelních ochotníků v Pacově z let 1869–1939, MMAS, IF 5/5 K-19.

⁷⁷ Srov. STEJSKALOVÁ, Eliška – KRŮŽEK, Ladislav: cit. d., s. 6.

Nová situace měla velký vliv na další činnost spolku. Cvičily se nejen nové hry, ale v roce 1877 došlo i k rozsáhlejším investicím do divadelního sálu. Místní truhlář Augustin Jech zhotovil pro hlediště sto deset sedadel. Aby se mohla tato investice zaplatit, byly sehrány dvě hry,⁷⁸ které vynesly sto zlatých čistého zisku.⁷⁹

Rovněž aktivní byl rok 1879 a 1880. Ochotníci sehráli celou řadu her,⁸⁰ a tak se mohli finančně podílet na snahách týkající se stavby veřejné nemocnice v Pacově. Na tento účel věnovali ochotníci šedesát zlatých.⁸¹

Rok 1880 je v dějinách divadla velmi důležitý. Můžeme jej chápat jako jistý kvalitativní předěl. Nejprve se podařilo dokončit už zmíněnou přestavbu divadla. Šlo o malbu stropu, kterou popisuje Přemysl Plaček slovy:

„Až dosud bylo divadlo pouze vápnem natřeno. Akademický malíř Jan Vojna ochotně a rád opatřil strop krásnými nástěnnými freskami, věrně napodobujícími nástropní malbu z foyeru Národního divadla.“⁸²

Ve spolku zastával Jan Vojna též funkci jednatele a režiséra. Dnes tyto zámecké fresky podléhají zkáze a zapomenutí.⁸³

⁷⁸ Dámy a husaři Alexandra Fredra a Loupež Václava Klimenta Klicpery.

⁷⁹ Srov. ZIRKL, Vilém: cit. d.

⁸⁰ Hrál se Lakomec Jeana Baptista Poquelina Moliéra.

⁸¹ Srov. ZIRKL, Vilém: cit. d.

⁸² PLAČEK, Přemysl: cit. d., s. 11.

⁸³ Srov. Tamtéž, s. 12.

V. Jednota divadelních ochotníků v Pacově (1881–1914)

V průběhu roku 1881 probíhala mezi ochotníky významná jednání o vytvoření divadelní organizace. Výsledkem těchto jednání bylo rozhodnutí o přetvoření dosavadního Spolku divadelních ochotníků s lokální působností v Jednotu divadelních ochotníků, která měla celonárodní charakter.⁸⁴

V průběhu příprav byly vypracovány stanovy a program valné hromady. Dne 5. října 1881 se ochotníci sešli na první slavnostní členskou schůzi, valné hromadě, kde byly schváleny nové stanovy a vyhlášeno založení Jednoty divadelních ochotníků v Pacově. Do spolku bylo přihlášeno dvacet čtyři mužů a devět žen.⁸⁵ Za celý rok bylo sehráno celkem deset představení.⁸⁶

Účelem spolku podle stanov bylo: *„Povzbuzovati a pěstovati ušlechtilé zábavy k vzdělání svých údů, pak širšího obecnstva a mravně i materiálně prospěšné snahy podporovati.“*⁸⁷

Zároveň byla provedena nová evidence členstva a zvolen nový výbor. Vzhledem k tomu, že se jedná o významný předěl v systému organizace ochotníků, uvedu jmenovitě členstvo i jeho výbor.⁸⁸ Z žen byly prvními členkami Jednoty Zdeňka Fischerová, Marie a Karolína Tocksteinovy, Karolína Linhartová, Klára Krajhanzlová, Terezie Zoubková, Anna Skokánková, Ida a Marie Effenbergrový a prvními mužskými členy Jednoty se stali František Autengruber, Antonín a Leopold Čulík, Augustin Jech, Petr Hrbek, Emanuel Klusáček, Jan Kovanda, Ferdinand Kozelský, František Křepelka, František Linhart, Adolf Mašát,

⁸⁴ Srov. Stanovy a návrhy stanov Jednoty divadelních ochotníků. Cit. d.

⁸⁵ Srov. Stanovy a návrhy stanov Jednoty divadelních ochotníků. Cit. d.

⁸⁶ Např. Slepý mládenec a České Amazonky Josefa Kajetána Tyla a Jenom ne písemně Josefa Štolby.

⁸⁷ Stanovy a návrhy stanov Jednoty divadelních ochotníků. Cit. d.

⁸⁸ Viz příloha č. 8.

Antonín Mazaný, Karel Neudörfel, František Novák, Čeněk Nuska, František Pakosta, Antonín Plaček, Moric Pateany, Josef Steidler, Jan Strouhal, Jan Vojna, Maxmilián Váňa, František a Karel Zoubek. Zároveň byly provedeny volby a zvolen výbor v tomto složení: ředitelem Jednoty byl jmenován František Novák, režisérem Ferdinand Kozelský, jednatelem František Autengruber, pokladníkem Maxmilián Váňa, účetním Karel Neudörfel, správcem domu Jan Vojna a za účetní Josef Steidler a Moric Pateany.⁸⁹

Založení Jednoty znamenalo značné oživení divadelní činnosti. V tomto roce sehráli ještě ochotníci sedm představení. Obdobná činnost byla vyvíjena i ve dvou následujících letech.⁹⁰

V roce 1883 odešel z Pacova Daniel Ulrich a jeho místo v divadelním souboru zaujal Vilém Zirkl. Vzhledem k předchozím divadelním zkušenostem se stal velmi záhy režisérem a jednatelem souboru. Osobnost Viléma Zirkla znamenala pro naše divadlo značný přínos. Ferdinandu Kozelskému byl totiž až dosud vytýkán výběr jeho her, který neodpovídal uměleckým možnostem souboru a který byl pod jeho úrovní. Proto Zirkl rozhodným způsobem repertoár obměnil. Vedle dosud hraných her zařazoval hry nové, moderní, herecky i výpravně náročnější. A tak se na scéně pacovského divadla objevovaly hry Josefa Štolby, Františka Adolfa Šuberta, Josefa Jiřího Kolára, Ladislava Stroupežnického, Františka Ferdinanda Šamberka, Jaroslava Vrchlického a dalších známých i méně známých autorů.⁹¹

V průběhu 80. let byla činnost Jednoty značně rozsáhlá. Soubor navazoval spolupráci se sousedními divadelními spolky, organizoval zájezdy a přijímal nabídky k vystoupení i u okolních ochotníků. Pořádali zájezdy do Chýnova, Mladé Vožice, Catoraze, Košetic, Obrataně a na další místa.⁹² V roce 1886 se ochotníci

⁸⁹ Srov. Stanovy a návrhy stanov Jednoty divadelních ochotníků. Cit. d.

⁹⁰ Srov. PLAČEK, Přemysl: cit. d., s. 13.

⁹¹ Srov. STEJSKALOVÁ, Eliška – KRÍŽEK, Ladislav: cit. d., s. 2.

⁹² Vesnice v okolí Pacova.

podíleli na zahájení krajiné výstavy, pro níž uspořádali dvě divadelní představení.⁹³

Koncem 80. let postihla Jednotu vleklá a rozsáhlá krize, jejíž příčinou byly spory o to, zda povolovat pohostinská vystoupení kočovným divadelním společnostem. Pacovská veřejnost, dlouhá léta vychovaná vlastním divadelním souborem v dokonalé publikum, si představení kočujících divadel žádala. Proto zde měla každá kočující společnost vždy bohatou návštěvnost. Z tohoto důvodu kočující společnosti zajížděly rády do Pacova. Při pohostinském vystoupení divadelní společnosti Adolfa Brázdy v roce 1885 v Pacově, přivítali pacovští jednoho z nejvýznamnějších herců tehdejší doby Jindřicha Mošnu, který byl čestným členem Pacovského spolku.⁹⁴

Určitá část ochotníků těmto zájezdům také přála, neboť se domácí herci seznamovali s profesionálním uměním, což přispívalo k uměleckému růstu souboru. Někteří představitelé jednoty však kategoricky propůjčování divadla a divadelního majetku kočujícím společnostem odmítali. Toto odmítavé stanovisko zdůvodňovali tím, že z pohostinských vystoupení vznikají domácímu divadlu škody na majetku.⁹⁵

Když v roce 1887 zavítaly krátce za sebou do našeho města dvě kočující společnosti, a to Viléma Jelínka a Františka Pokorného,⁹⁶ odstoupili ze svých funkcí tři čelní představitelé Jednoty. Byli to režisér Ferdinand Kozelský, ředitel Jednoty František Novák a jednatel František Autengruber. Tato událost ohrozila existenci ochotnického divadla v našem městě a znamenala téměř rozpad Jednoty.⁹⁷

Jen díky neúnavné činnosti Viléma Zirkla Jednota nezanikla. Podařilo se mu totiž přesvědčit část členů a zapojit je do další činnosti. Znova se začínalo hrát, což vedlo

⁹³ Probuzenci Františka Adolfa Šuberta a Rabínská moudrost Jaroslava Vrchlického.

⁹⁴ Srov. PAKOSTA, Ferdinand: cit. d., s. 23.

⁹⁵ Srov. Knihy jednajících protokolů z let 1881-1889 v Pacově, MMAS, IF 5/5 K-21.

⁹⁶ Srov. TÁBORSKÝ, Vojta Štein: *Dějiny venkovských divadelních společností*. Praha: 1930.

⁹⁷ Srov. Zápisy z valných hromad z let 1869-1950 v Pacově, MMAS, IF 5/5 K-20.

k postupnému uklidnění situace. Předsedou se stal Josef Steidler, režisérem Julius Trnka a jednatelem již zmíněný Vilém Zirkl. Kočující společnosti a jejich herci byli v Pacově stále přijímáni s obdivem a nadšením. Tolerantnější tendence pronikly i do výboru Jednoty, a proto mohl být na schůzi dne 15. května 1889 schválen návrh na jmenování Jindřicha Mošny čestným členem Jednoty divadelních ochotníků v Pacově. V roce 1884 se pacovští ochotníci stali členy Ústřední matice školské.⁹⁸

Koncem roku 1890 měla naše Jednota divadelních ochotníků asi čtyřicet členů. Za zmínku stojí Jan Kotál,⁹⁹ Václav Plaček¹⁰⁰ či František Teyrovský.¹⁰¹ V následujícím roce pak byly poprvé do jejího výboru zvoleny dvě ženy, a to Jana Tejrovská a Krista Krajhanzlová. Kromě divadelních představení organizovala pacovská Jednota různé vzdělávací přednášky, koncerty divadelní hudby, historické přednášky, slavnosti apod. Tím se zasloužila o to, že se ve značné míře rozvíjel kulturní život v našem městě. Rovněž bylo záslužné, že spolupracovala se všemi ostatními městskými spolky jako Slavík, Libuše, Čtenářská beseda, Sokol, hasičský spolek apod.¹⁰²

V 90. letech definitivně odešli z řad ochotníků dva její nejvýznamnější představitelé Jan Vojna, talentovaný malíř a jeden z nejpřednějších členů Jednoty, který zemřel po dlouhé nemoci 9. května 1894 a Vilém Zirkl, významný režisér a jednatel, který byl pochován na židovském hřbitově v Pacově 12. října téhož roku. Jejich předčasným skolem byla sice činnost ochotníků oslabena, ale do souboru přicházeli stále noví členové, např. Ladislav Pakosta, Dr. František Kysela, Jindřich

⁹⁸ Srov. Tamtéž.

⁹⁹ Řídící učitel v Lukavci a starožitník.

¹⁰⁰ Obvodní lékař v Lukavci a v Mladé Vožici, kde roku 1925 zemřel. Z této doby pacovského života čerpal pro svůj román Evin hřích, který vydal pod pseudonymem Václav Plaček Trnavský.

¹⁰¹ Advokát v Praze, vystupoval pod pseudonymem Xaver Tejřov. Po Juliu Trnkovi převzal režii. V jeho režii byl s velkým úspěchem sehrán Farář z Podlesí a Mravenci Josefa Jiřího Kolára se zpěvem Konráda Pospíšila.

¹⁰² Srov. PAKOSTA, Ferdinand: cit. d., s. 24.

Autengruber a další. Často také docházelo k výměnám režiséra. V období 1888 až 1895 se v této funkci vystříдалo celkem sedm členů.¹⁰³

Jsou zachyceny rovněž snahy o zdokonalení organizační struktury ochotníků v národním měřítku. V roce 1896 bylo dokonce představiteli Jednoty jednáno s Ústřední maticí českého ochotnictva o zřízení župy se sídlem v Pacově. Tato jednání byla později několikrát obnovena, ale nikdy nevedla k úspěšnějšímu konci. Místo v Pacově byla ochotnická župa založena v Táboře.¹⁰⁴

Zdárně se v těchto letech rozšiřovala i finanční stránka ochotnického spolku. I když přispívali drobnými finančními částkami na celou řadu různých akcí místního i národního významu,¹⁰⁵ měli koncem roku 1889 v divadelním fondu 1 541 korun a 36 haléřů. Na přelomu 19. a 20. století divadelní činnost poněkud stagnovala. Je to patrné jednak z menšího počtu her, ale i schůzí. V polovině prvního desetiletí 20. století byl už však soubor opět v plné činnosti. Vedle značného počtu uváděných her byla v roce 1905 provedena další rekonstrukce divadla, která stála ochotníky 800 korun. Celá tato částka byla zaplácena z divadelního fondu, takže nemusely být prováděny žádné sbírky.¹⁰⁶

Čím více se přibližoval termín oslav 50. výročí založení Jednoty pacovských ochotníků, tím intenzivnější byla i její činnost. Zvyšoval se počet uváděných her,¹⁰⁷ rozšiřoval se počet členů v souboru a pořizovaly se nové kulisy a dekorace. Rok 1909 byl rokem jubilejním. Naši ochotníci oslavovali padesát let své existence. Byl to rok, který přinesl do pacovského kulturního života mnoho vzruchu. V předvečer oslav vydal jeden ze dvou do té doby žijících pamětníků počátků zdejší divadelní

¹⁰³ Srov. Zápisy z valných hromad. Cit. d.

¹⁰⁴ Srov. MATĚJŮ, Jaromíra: cit. d.

¹⁰⁵ Přispívali na nemocnici, Lidový dům, na pohořelé a na chudé.

¹⁰⁶ Srov. Zápisy z valných hromad. Cit. d.

¹⁰⁷ Mezi lety 1902-1907 bylo uvedeno 27 premiér.

organizace, Antonín Plaček, své paměti divadla v Pacově. Profesor Ferdinand Pakosta sestavil Pamětník Jednoty divadelních ochotníků v Pacově, který je svou odbornou hodnotou dodnes velmi cenný.¹⁰⁸

Oslavy vyvrcholily ve dnech 21. a 22. srpna 1909. Na večírku, kterého se zúčastnili dva poslední pamětníci počátků našeho ochotnického divadla, a to Ferdinand Kozelský a Antonín Plaček, byla předvedena jednoaktová hra Václava Plačka, syna jednoho ze zakladatelů, *Tajemství úspěchu*. Dne 21. srpna proběhly hlavní oslavy. Nejprve se uskutečnila slavnostní členská schůze Jednoty, které se zúčastnili významní hosté. Ústřední matici českého herectva zastupoval herec Josef Lukavský, Ústřední matici divadelních ochotníků Bohumil Kavka, Spolek českých spisovatelů beletristů Máj František Procházka a Karel Rožek, Spolek českých akademiků Židů jeho starosta Brumlík a za Kulturní komisi české strany pokrokové Emanuel Karel Rosol. Dále byli přítomni zástupci ochotnických spolků z Tábora, Pelhřimova, Mladé Vožice, Kamenice nad Lipou, Černovic, Hořepníka a Cetoraze.¹⁰⁹ Rovněž se zúčastnili i zástupci všech pacovských spolků.¹¹⁰ Slavnostním představením byla Jiráskova Lucerna, v režii Ladislava Pakosty.¹¹¹

Antonín Plaček, jeden z nejčelnějších představitelů ochotníků, hodnotí těchto padesát let činnosti pacovské Jednoty divadelních ochotníků slovy:

„Roku 1859 bylo zaseto mladými silami sémě, na pohled nepatrné a hubené. Bylo to sémě hořčičné, o němž se praví, že z něho vzroste strom, v jehož koruně ptáci nebeští hnízdití budou. Strom vzrostl a vydal užitek stonásobný. Roku 1859 bylo započato lehkou hříčkou Rekrutýrka v Kocourkově, roku 1909

¹⁰⁸ Srov. PAKOSTA, Ferdinand: cit. d., s. 28.

¹⁰⁹ Města a vesnice ležící v okolí Pacova.

¹¹⁰ Čtenářská beseda, Okresní hospodářský spolek, Hasičsko-tělocvičná jednota Sokol, Ženský spolek Libuše a Pěvecký spolek Čech.

¹¹¹ Srov. Zápisy z valných hromad. Cit. d.

*možno dávaťi těžké, výpravné kusy, o nichž se nám, devětapadesátníkům, nikdy nesnilo.*¹¹²

Z reprezentativního shromáždění vzešly dvě významné myšlenky. Požadovalo se založení zvláštní organizace jihočeských ochotníků a objevil se požadavek na vytvoření stálého jihočeského divadla. Jubilejní oslavy podnítily další rozsáhlou divadelní činnost. Jejími organizátory byli zejména režiséři František Pakosta a Josef Steidler, kteří měli kolem sebe nejenom výborné herce, ale i kvalitní a dobře organizovaný soubor. Proto mohly být uváděny i náročné výpravné hry. Soubor pacovské Jednoty měl v roce 1911 asi 100 členů.¹¹³

Léta do první světové války byla skutečně vzestupnými lety pacovských ochotníků, v průměru bylo během roku nastudováno sedm divadelních představení. Z tehdejších divadelních plakátů lze vyčíst významná jména českých dramatiků a spisovatelů jako Alois Jirásek, Gabriela Preissová a Jaroslav Kvapil.

V roce 1912 vstoupila naše Jednota divadelních ochotníků do Slukova táborského okrsku, který byl pravděpodobně v tomto roce založen. Do tohoto okrsku bylo začleněno patnáct divadelních Jednot Táborska. Pacovští divadelníci byli v rámci tohoto okrsku považováni za nejvyspělejší a nejorganizovanější Jednotu divadelníci ochotníků v jižních Čechách.¹¹⁴

¹¹² STEJSKALOVÁ, Eliška – KRÍŽEK, Ladislav: cit. d., s. 4.

¹¹³ Srov. Zápisy z valných hromad. Cit. d.

¹¹⁴ Srov. STEJSKALOVÁ, Eliška – KRÍŽEK, Ladislav: cit. d., s. 4.

VI. Jednota divadelních ochotníků v Pacově (během první světové války)

Těsně před první světovou válkou se připravovala změna stanov, která měla být provedena podle vzorových stanov vydaných Ústřední maticí divadelní. K žádným změnám nedošlo, neboť přípravné práce byly přerušeny válečnými událostmi.¹¹⁵

V průběhu války se hrálo velmi málo. Jednak proto, že mladí lidé odcházeli do armády, a také pro dusnou atmosféru, kterou v naší zemi vytvořila vídeňská vláda. Nejprve se v divadle pořádaly koncerty nebo jiné podobné akce. V roce 1914 byla sehrána pouze veselohra *Slečna Josefinka, moje žínka* od Paula Gavaulta a Roberta Charveyho a *Pavouk* Hermanna Bahra, obě hry byly v režii Ladislava Pakosty. Od tohoto roku se činnost divadelních ochotníků na čas utlumila.¹¹⁶

Teprve 28. dubna 1916 byla uvedena první válečná premiéra, a to veselohra Josefa Štolby *Její systém* v režii Jindřicha Autengruberera ve prospěch pacovských invalidů. Potom už byla uváděna alespoň jedna hra ročně.¹¹⁷

V období světové války byla činnost souboru ochromena především odchodem mnohých členů Jednoty na frontu. Z přehledu repertoáru víme, že v roce 1915 a 1917 nebylo sehráno jediné divadelní představení. Teprve 12. ledna 1918 byla sehrána veselohra Josefa Skružného *Láska si nedá poroučet* opět v režii Jindřicha Autengruberera. Poté následovala veselohra *Bratr Jacques* a *Zlatá rybka* od Josefa Štolby. Hry byly sehrány ve prospěch dobročinných účelů. O divadelní místnosti měli zájem především učitelé a pacovské spolky Libuše, Slavík a

¹¹⁵ Srov. PLAČEK, Přemysl: cit. d., s. 25.

¹¹⁶ Srov. Tamtéž, s. 26.

¹¹⁷ Srov. Knihy jednajících protokolů z let 1910-1925 v Pacově, MMAS, IF 5/5 K-21.

Sokol pro pořádání akcí za účelem získání finančních prostředků na dobročinné účely.¹¹⁸

V květnu 1918 oslavil i Pacov výročí Národního divadla. Byl uspořádán slavnostní večer, kterého se svými příspěvky zúčastnily spolky Libuše, Slavík, Jednota divadelních ochotníků, která sehrála drama *Oplancija* Karla Jonáše v režii Jindřicha Autengruberera, a Lidové divadlo dřevodělníků při vzdělávacím spolku Pokrok.¹¹⁹

V této souvislosti bych se chtěla také zmínit o druhém pacovském divadle. Vzdělávací spolek Pokrok vznikl v roce 1910 jako spolek truhlářských a papírenských dělníků, kteří byli sdruženi v první odborové organizaci města. Jeho Lidové divadlo bylo pravděpodobně vytvořeno jako určitá protiváha Jednoty divadelních ochotníků, jejíž vedení a též značná část členstva pocházela z intelektuálních a podnikatelských vrstev Pacova. Svě zázemí našlo Lidové divadlo v hostinci Na Kocandě. Bylo to divadlo malé, proto obvykle nehrálo příliš velké nebo náročné hry.¹²⁰

Je zajímavé, že mezi Jednotou a Pokrokem nikdy neexistovaly nepřátelské vztahy, naopak, mnoho herců i režisérů pracovalo současně v obou souborech a na mnohých významných kulturních akcích se podíleli stejně. Tato spolupráce nakonec v roce 1939 vyústila ve sloučení, do té doby však několik desítek let hrály bez nejmenšího nepřátelství vedle sebe.¹²¹

Radost ze státní svobody však překazily ztráty předních členů souboru. Zemřel jeden z nejvýznamnějších členů Jednoty, její předseda, režisér a čestný člen Ferdinand Kozelský. Jeho obětavost a lásku k divadlu připomíná též čestný člen souboru Hynek Knotek slovy:

¹¹⁸ Srov. PLAČEK, Přemysl: cit. d., s. 24.

¹¹⁹ Srov. Zápisy z valných hromad. Cit. d.

¹²⁰ Srov. STEJSKALOVÁ, Eliška – KRÍŽEK, Ladislav: cit. d., s. 4.

¹²¹ Srov. Tamtéž, s. 5.

„Tolik let jako předseda a vůdce Jednoty pracoval a po mnoho let vždy vzdával se funkce předsedy, předstíraje stáří a neschopnost jejího vedení, a pokaždé s uspokojením při aklamační volbě funkci přijal a to nejen proto, že by se snad dal přemluvit, nýbrž prostě z toho důvodu, že mu divadlo, abych tak řekl, k srdci přirostlo a že by snad bez divadla ani nemohl žít.“¹²²

Ve válce také podlehl profesor Ferdinand Pakosta, který se zasloužil o pořádání padesátiletého jubilea v roce 1909, uspořádání památníku a celkový rozkvět Jednoty. Dále zemřel čestný člen a režisér Jednoty řídící učitel Daniel Ulrich a neméně významný člen Ferdinand Čermák, který podlehl zákeřné nemoci.¹²³

Prvním poválečným představením byla v březnu 1919 pohádka *Pan Johanes* od Aloise Jiráska v režii Jindřicha Autengruberera, kterým se neslo nadšení nad skončením války a nad obnovením naší národní samostatnosti a z jehož výtěžku byly obdarovány dvě vdovy a invalidi z Pacova. Na oslavu výročí prohlášení republiky 28. října bylo sehráno drama Jiřího Mahena *Nebe, peklo, ráj*. Výběr divadelních představení rozšířili ochotníci o další jména jako Romain Rolland, Jiří Mahen, Fráňa Šrámek, František Langer, Emil Artur Longen.¹²⁴

V roce 1927 byla slavnostně otevřena pacovská sokolovna, kde i Jednota našla své trvalé místo. Při otevření poprvé uvedli pacovští ochotníci *Jánošíka* Jiřího Mahena.¹²⁵ Od této doby hráli ochotníci s velkým nadšením a intenzitou.

¹²² PLÁČEK, Přemysl: cit. d., s. 27.

¹²³ Srov. Tamtéž, s. 27.

¹²⁴ Srov. Tamtéž, s. 28.

¹²⁵ Srov. STEJSKALOVÁ, Eliška – KRÍŽEK, Ladislav: cit. d., s. 4.

VII. Významné osobnosti Jednoty divadelních ochotníků v Pacově

Mezi zakladatele Spolku divadelních ochotníků v Pacově v roce 1859 patřili Antonín Plaček a Ferdinand Kozelský. *„Těžko dnes říci, kdo měl v tomto úsilí iniciativu, jistě že jednou Kozelský, jindy zase Plaček, ale toliko je jisto, že oba se zasloužili o vznik některých pacovských spolků i o lepší hospodářský chod města a jeho nejbližšího okolí.“*¹²⁶

O Ferdinandu Kozelském se bohužel nedochovalo mnoho informací. Pouze víme, že rodina Kozelských přišla do Pacova z Polska. Ferdinandův otec Fabián Kozelský (1814–1888) byl kupcem a ve 30. letech 19. století patřil spolu s Ferdinandovou matkou Marií, rozenou Kopfsteinovou, mezi pacovské divadelní ochotníky. Ferdinand Kozelský (1845–1918) také založil pacovskou poštu. Stal se vrchním c. k. poštmistrem a váženým občanem města.¹²⁷

Mnohem více informací máme o jeho věrném druhovi Antonínu Plačkovi (1841–1928). Narodil se v Zásmukách u Kouřimi v rodině řídícího učitele. Jeho dědeček Josef Hronek rovněž v Pacově působil jako řídící učitel a právě z té doby zůstalo v Pacově jeho příbuzenstvo, takže sem byl Antonín v šestnácti letech poslán ke svému strýci Fabiánu Kozelkému, aby se vyučil kupcem. Zde se setkal se svým bratrancem Ferdinandem Kozelským a později s lékárníkem Františkem Novákem.

Tato trojice se zajisté zasloužila o povznesení kultury a spolků ve městě. Antonín Plaček byl prvním režisérem divadelních ochotníků, prvním starostou Čtenářské besedy, prvním jednatelem Okresního hospodářského spolku a stál i u zrodu Pěveckého spolku Čech. Dlouhá léta byl členem

¹²⁶ PLAČEK, Přemysl: cit. d., s. 9.

¹²⁷ Srov. Tamtéž, s. 8.

městské rady. Po smrti pokračovali v jeho stopách synové Václav a Přemysl.

Prvorozený Václav (1868–1925) měl všestranné nadání - literární, hudební a malířské. Byl výborný houslista, pianista a zpěvák. Studoval gymnázium v Praze a poté následovalo studium na lékařské fakultě též v Praze. Jako lékař se usadil nedaleko Pacova v blízkém Lukavci a později v Mladé Vožici. Byl také členem Spolku českých spisovatelů Máj. Po otci zdědil lásku k ochotnickému divadlu. Již jako student vypomáhal ochotníkům o prázdninách. Praktické zkušenosti získal jako herec a režisér v Pacově, Lukavci a v Mladé Vožici. Pacovští ochotníci uvedli jeho hru *Společnice*, kterou nastudovali poprvé v roce 1889 a reprízovali roku 1899. V roce 1909 se hráli pacovští ochotníci i další jeho hru *Tajemství úspěchu*, kterou jim Václav Plaček věnoval k oslavě 50. výročí Jednoty. Dále je ještě autorem her *Palácová revoluce* a *Poprask v Šalandě*.

Přemysl (1886–1967) se stal významnou osobností našeho města v první polovině 20. století. Byl nakladatelem a vydavatelem v Praze. V Pacově otevřel první knihkupectví. Jistě se zasloužil o rozšíření knih a vzdělání na pacovském venkově. Je autorem dějin sedmdesáti pěti let Jednoty divadelních ochotníků v Pacově v jubilejním Památníku Jednoty 1859 až 1934.¹²⁸

Další významnou osobností je určitě František Autengruber (1853–1943) starší nevlastní bratr akademického malíře Jana Autengruber. Byl dlouholetým pacovským starostou a členem mnoha pacovských spolků, jeden z vedoucích členů Čtenářské besedy a starosta Hasičského sboru v Pacově. Za svou práci pro ochotnické divadlo byl jmenován čestným členem Spolku. Jako amatérský malíř pomohl divadelním ochotníkům především při tvorbě scény a

¹²⁸ Srov. STEJSKALOVÁ, Eliška: *Regionální osobnosti Pacova. In: Vlastivědný sborník Pelhřimovska. Pelhřimov: 1997, s. 104-105.*

výpravy. Hned po vstupu do Spolku v roce 1874 se také ujal líčení herců. František Autengruber měl dva syny Františka a Jindřicha. Také oni působili v ochotnickém divadle, a to jako herci a režiséři.¹²⁹

V roce 1883 se členem Jednoty stal právník, vlastenec a velký milovník divadla a literatury Vilém Zirkl. Jeho příchod znamenal pro pacovské divadlo velký přínos především v modernizaci dramaturgie. Narodil se roku 1857 v Jistebnici v chudé židovské rodině. Měl asi devět sourozenců a od dětství trpěl vážnou srdeční vadou. Gymnázium kvůli lásce k divadlu opustil ještě před maturitou. Ve studiích pokračoval na Právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Stal se členem Spolku českých akademiků Židů.

Kromě divadla ho vždy zajímalo i vše, co s divadlem souviselo, zejména malířství a hudba. Kvůli nemoci opustil studia a odešel ke svému bratrovi do Pacova. Zde získal na přímluvu přítele, lékárníka, prvního předsedy Jednoty divadelních ochotníků a purkmistra Františka Nováka místo dopisovatele u podnikatelské firmy, která stavěla dráhu. Pacovské divadlo se stalo záhy jeho láskou. Stal se též významným režisérem. Stejně významné je i jeho navázání na MUDr. Norberta Havla, který započal sepsáním Paměti o divadle Pacovském od nejstarších dob až do roku 1871. Vilém Zirkl v jeho pamětech pokračoval do roku 1881.¹³⁰

Poslední neméně významnou osobností je malíř Jan Vojna (1861–1894), autor malby stropu v nových divadelních prostorách na zámku. Jeho osobnost je silně spjata s ochotnickým divadlem. V roce 1892 byl dokonce zvolen režisérem. Narodil se v Pacově v rodině zednického mistra Jana Vojny. Jako nejstarší syn byl předurčen k tomu, aby dále vedl

¹²⁹ Srov. Tamtéž, s. 110.

¹³⁰ Srov. SCHOENBAUM, M.: *Za Vilémem Zirklem. In: Památník Jednoty divadelních ochotníků v Pacově 1859–1909.* Pacov 1909, s. 78–82.

otcovu živnost. Avšak Jan Vojna se věnoval především malířství a divadlu.

Po ukončení obecné školy v Pacově pokračoval ve studiích na reálném gymnáziu v Pelhřimově. Díky svému nadání přestoupil na reálku v Táboře, kterou však musel v průběhu studií opustit kvůli místu berního praktikanta. Kreslení ho naštěstí z tohoto zaměstnání vysvobodilo. Díky svému talentu začal studovat Uměleckoprůmyslovou školu v Praze a po dvou letech přešel na studia do Vídně.

Jan Vojna dostal po absolvování vídeňské školy nabídku na místo profesora kreslení v bulharském Plovdivu a na Akademii umění v Lisabonu. Obě nabídky z osobních důvodů odmítl a vrátil se do Pacova. Tvůrčí období Jana Vojny v Pacově trvalo pouhé tři roky. Roku 1890 byl silně popálen při pacovském požáru. Tomuto zranění po nějaké době podlehl. Část jeho díla nalezneme v Městském muzeu Antonína Sovy. Mezi jeho další zdařilé výtvořky můžeme zařadit obrazy sv. Václava a Jana Nepomuckého a zrestaurování křížové cesty v pacovském kostele.¹³¹

Eliška Stejskalová píše ve své stati věnované Janu Vojnovi: „*Nejhodnotnější byla bezesporu velká figurální kompozice Zlatý věk v Čechách. Už z názvu je zřejmý vliv a vzor Františka Ženíška, avšak lehkost, s jakou devatenáctiletý mladík bez předcházející odborné přípravy zvládl malbu na omítku, je přinejmenším neobvyklé.*“¹³²

¹³¹ Srov. PLAČEK, Přemysl: cit. d., s. 11.

¹³² STEJSKALOVÁ, Eliška: *Jan Vojna. In: Vlastivědný sborník Pelhřimovska. Pelhřimov: 1997, str. 102–103.*

Závěr

Ve své bakalářské práci jsem se pokusila detailněji přiblížit nejstarší dějiny ochotnického divadla v Pacově. Chronologicky jsem popsala jeho vývoj od samotného vzniku Jednoty divadelních ochotníků až po konec první světové války. Téma divadelních ochotníků jsem upřesnila obecnými tezemi týkajícími se ochotnického divadla. Vybrané období jsem ještě doplnila popisem kulturního prostředí a podmínkami té doby.

Celkové bádání v muzejních pramenech pro mě bylo velmi zajímavé a přínosné, neboť jsem si heuristickou práci tohoto typu vyzkoušela poprvé. Důležití pro moji práci byli také samotní ochotníci, kteří mi poskytli mnoho zajímavých historek a nepostradatelných materiálů. Přestože jsem v okolí Pacova vyrůstala, dozvěděla jsem se mnoho o místních kulturních tradicích, o městě samotném a samozřejmě nejvíce o ochotnickém divadle.

Je krásné, že ochotníci zaznamenávali tuto historii od počátku a v následujících letech ve svých jubilejních památnících, fotografiích a dalších záznamech. Hráli především pro místní publikum a pro nejbližší okolí. Kromě hraní divadelních inscenací se ochotníci vždy podíleli i na pořádání různých kulturních akcí a stali se tak nejdůležitějšími šířiteli kultury ve městě. Do ochotnického divadla se většinou zapojovala většina členů rodiny a láska k ochotnickému divadlu se tak předávala dalším generacím. Zřejmě proto se tak dávná historie zachovala až dodnes, téměř sto padesát let.

Vzhledem k dějinám ochotnického divadla v Čechách vznikla Jednota divadelních ochotníků v Pacově dost brzy. Uměli se dobře vyrovnat s politickou situací té doby a svojí nezměrnou aktivitou a nadšením se zasloužili o její vznik už v roce 1859.

Anotace

Jméno a příjmení: Markéta Mohlová

Název univerzity: Univerzita Palackého v Olomouci

Název katedry: Katedra divadelních, filmových a mediálních studií

Název bakalářské diplomové práce: České ochotnické divadlo v Pacově v letech 1859–1918

Vedoucí práce: Doc. PhDr. Jiří Štefanides

Počet znaků: 100 573

Počet příloh: 11

Počet titulů použité literatury: 15

Klíčová slova: divadlo, Jednota divadelních ochotníků, ochotník, Pacov, představení

Charakteristika:

Cílem této bakalářské diplomové práce je úplný přehled ochotnických spolků v Pacově, zejména se však soustředí na Jednotu divadelních ochotníků. Popisuje její činnost a proměnu funkcí, které v Pacově v té době plnila. Výklad je zasazen do dobového kontextu českého ochotnického divadla a do kulturního prostředí Pacova. Výkladová část je doplněna přílohami se seznamy členů a repertoáru Jednoty divadelních ochotníků, seznamem divadelních ochotnických spolků v Pacově, smlouvou mezi Jednotou divadelních ochotníků a Čtenářskou besedou, charakteristikou hereckých schopností některých členů, fotografiemi zakladatelů, členů, města Pacov a zámeckého divadla.

Annotation

Name and Surname: Markéta Mohlová

Palacký University Olomouc

Department of theatre, film and media Studies

Czech Amateur Theatre in Pacov in the years 1859–1918

Doc. PhDr. Jiří Štefanides

Number of characters: 100 573

Number of literature used:

Keywords: amateur, Pacov, performance, theatre, Unity of amateurs

Characterics:

My bachelor work is entitled Czech Amateur Theatre in Pacov in the years 1859–1918. I have chosen this topic because Pacov is my hometown and the amateur theatre has really interesting and wealthy history. The point of this bachelor work is the complete view of amateur clubs, it especially focuses on Unity of amateurs. It describes the activity and changes of its fiction. The interpretation is set to the period context of Czech amateur theatre and to the cultural background in Pacov. Expository part is completed by appendices from sources. I tried to describe the oldest history of amateur theatre in Pacov according to several sources and literature and so make one final complex.

Resume

My bachelor work is entitled Czech Amateur Theatre in Pacov in the years 1859–1918. I have chosen this topic because Pacov is my hometown and the amateur theatre has really interesting and wealthy history. The point of this bachelor work is the complete view of amateur clubs, it especially focuses on Unity of amateurs. It describes the activity and changes of its fiction. The interpretation is set to the period context of Czech amateur theatre and to the cultural background in Pacov. Expository part is completed by appendices from sources. I tried to describe the oldest history of amateur theatre in Pacov according to several sources and literature and so make one final complex.

Přílohy

Příloha č. 1

**FESTIVAL PACOVSKÉHO
OCHOTNICKÉHO DIVADLA**

pořádaný u příležitosti 145. výročí založení
ochotnického divadla v Pacově

středa 17. 11. 2004
Hvězdy na vrbě - K. David
muzikál o čtyřech dějstvích
Sokolovna od 18 hodin

pátek 19. 11. 2004
Sylvie - A. R. Gurney
romantická komedie
Kino od 19 hodin

pátek 26. 11. 2004
Charleyova teta - J. B. Thomas
divadelní hra o třech dějstvích
Kino od 19. hodin

sobota 27. 11. 2004
Dívčí válka - F. Ringo Čech
historická komedie
Kino od 19. hodin.

**Předprodej vstupenek: Městské kulturní středisko,
Španovského 319, tel.: 565 442 216**

Festival Pacovského ochotnického divadla pořádaný
u příležitosti 145. výročí založení ochotnického divadla
v Pacově v listopadu 2004.

MMAS, IF 5/6 K-23.

Příloha č. 2

Město Pacov.

MMAS, IF 5/6 K-23.

Příloha č. 3

Zakladatelé spolku divadelních ochotníků v Pacově: Ferdinand Kozelský a Antonín Plaček.

PAKOSTA, Ferdinand: *Památník Jednoty divadelních ochotníků v Pacově. Na paměť padesátiletého jubilea 1859–1909.*

Pacov: 1909.

Příloha č. 4

Ctěné předsednictví „Čtenářské besedy“ zde!

Na vyzvání ze dne 18. ledna t. z. podává níže psaný své vyjádření jak následuje:

Dle smlouvy pp. ochotníků se slavným Výborem Čtenářské besedy měli všichni pp. ochotníci znovu zkoušce se podrobit a v přijmutí do divadelního sboru žádat. Poněvadž však někteří pp. ochotníci (res. Chocholka, Wizner, Zoubek) již vícekrát dostatečných schopností pro divadelní výbor najevo dali veřejným vystoupením, navrhuje níže psaný, by dotčení pp. ochotníci bez zkoušky přijati byli za skutečné členy divadelního výboru, naproti tomu, však aby pp. Borovský a Jech dle smlouvy dříve se za něj nepovažovali, pokud určenou zkoušku neodbudou. Co se pak nově přihlásivších pp. ochotníků týče, a jejich zkoušek, stuj zde následující zpráva:

Pan Houska ani při zkoušce ani při představení veřejném nedal na sobě znáti, že se na statistu kdy vzdělá.

Pan Koubík přijímací zkoušku nezvládl, dokázal však schopnost svou veřejným vystoupením.

Pan Pátek zkoušku nezvládl, též však schopným se býti prokázal při vystoupení veřejném.

Pan Sobek by též přijímací zkoušku nezvládl, při vystoupení však schopnost najevo dal.

Pan Steidler přijímací zkoušku s dobrým výsledkem odbyl.

Pan Turna nebyl v stavu při přijímací zkoušce schopnost pro divadlo dokázati, dá se však od něho očekávati, že by pro některý charakter svým časem se vzdělal.

Na základě toho dovoluji si níže psaný slavnému Výboru Čtenářské besedy navrhovati:

- a) za údy skutečné: pány Chocholku, Wíznera, Zoubka, Koubíka, Pátka, Sobka a Steidlera*
- b) za údy provizorní: pány Borovského, Jecha a Turnu*
- c) za nepřijaté: pana Housku*

V Pacově dne 24. ledna 1870

Antonín Plaček – předseda

Zpráva o hereckých schopnostech jednotlivých členů divadelního odboru Čtenářské besedy. Pacov: 1870.
MMAS, IF 5/5 K-19.

Příloha č. 5

„Výbor Čtenářské besedy Pacovské ve své dne 28. prosince 1868 odbývané schůzi s panem Ferdinandem Kozelských a splnomocněným páni divadelních ochotníků v Pacově následovní smlouvou uzavřel:

1. Poněvadž páni Divadelní ochotníci Pacovští přání projevili, aby Čtenářská beseda Pacovská ochotnické divadlo do své správy a svých místností, a sice s povolením pana majitele besedních místností Matěje Šohaje č. 9 do sálu v tomto domě se nalézajícího přijmula, tak uradiv se výbor besedy o tom, přijímá tímto od dneška do své správy ochotnické divadlo Pacovské, a sice divadelní knihovnu sestávající ze 107 kusů knih a veškeré divadelní potřeby jakož jsou inventárně sepsány a Besedě odevzdány.

2. Zavazuje se výbor jménem Čtenářské besedy dluh ochotnického divadla úhrnem 11 zl. 26 kr., tj. jedenáct zlatých dvacet šest krejcarů ze svého besedního jmění zapraviti, knihovnu a divadlo samé ve zvláštním přehledném seznamu vésti a při pádu potřeby dekorace a jiné výborem za nutné uznané věci ze svého besedního jmění zakoupiti a dle svého uznání divadelní představení nechat dávatí a ty samé nezanedbávati naproti čemu také veškerý příjem Beseda svým výborem dle svého náhledu upotřebí a potřebné k představení nutné výlohy uzná a svým pokladníkem vyplatiti dá.

3. Výbor besední sám veškeré účetnictví a finanční správu povede, bude tedy vždy oprávněn, sám vstupné a jiné ochotnickému divadlu znějící příjmy a vydání obstarávat a jak již uvedeno, dle svého náhledu těmito příjmy nakládati.

4. Naproti tomu budou páni divadelní ochotníci, jichž vyvolení a přijímání sobě besední výbor vyhrazuje, oprávněni, sobě ze svého středu náčelníka voliti, kterýž administrativní správu povede.

5. Pokud Čtenářská beseda pacovská trvati bude, nebudou míti páni divadelní ochotníci právo ochotnické divadlo ze správy besedního výboru přejati, a toliko v pádu rozpadnutí se Čtenářské besedy, případně opět těm samým jak divadlo, tak i také knihovna divadelní.

6. Budou páni ochotníci povinni, dle uznání výboru Čtenářské besedy představení dávat.

S tím jsou obě strany spokojeny a následují podpisy těch samých a dvou pánů svědků.

Dáno v Pacově dne 29. prosince 1860 osm.

František Kozelský
plnomocník
Daniel Ulrich
svědek

Antonín Plaček
předseda
Alois Hrdlička
jednatel.“

Smlouva Jednoty divadelních ochotníků s výborem Čtenářské besedy o přijetí ochotníků do spolku. Pacov: 29. 12. 1868.
MMAS, IF 5/5 K-19.

Příloha č. 6

Hlediště a jeviště zámeckého divadla s freskami Jana Vojny v Pacově.

PLAČEK, Přemysl: *Památník Jednoty divadelních ochotníků v Pacově. Na paměť sedmdesátipětiletého jubilea 1859–1934.* Pacov: 1934.

Příloha č. 7

Členové Jednoty divadelních ochotníků v Pacově v letech 1868–1869.
MMAS, IF 5/6 K-23.

Příloha č. 8

Členové Jednoty divadelních ochotníků v Pacově v letech 1882–1883.
MMAS, IF 5/6 K-23.

Dámy:

Eleonora Nováková
Hanna Nováková
Klára Nováková
Valerie Nováková
Hedvika Nováková
Kateřina Mašátová
Magdalena Mašátová
Božena Mašátová
Hanna Mašátová
Anna Mašátová
Miroslava Mašátová
Justýna Rysová
Berta Autengruberová
Marie Autengruberová
Terezie Kozelská
Gizela Kozelská
Klára Kozelská
Heda Kozelská
Štěpánka Kozelská
Justýna Tocksteinová
Marie Tocksteinová
Karolína Tocksteinová
Berta Dvořáková
Františka Zoubková
Jaroslava Zoubková
Terezie Zoubková
Barbora Plačková
Aloisie Plačková
Josefa Baštová

Marie Bořetová
Marie Havlová
Eliška Havlová
Marie Linhartová
Karolína Linhartová
Růžena Linhartová
Anna Snětinová
Františka Skokánková
Anna Skokánková
Jitka Strouhalová
Zdeňka Fischerová
Klára Krajhanzlová
Krista Krajhanzlová
Jana Tejrovská
Vlasta Šohajová
Gisela Šohajová
Marie Šustrová
Žaneta Pakostová
Libuše Pakostová
Johana Pakostová
Marie Teissingrová
Ida Šulcová
Alžběta Karásková
Josefa Křečánová
Žaneta Nebřenská
Marie Říčařová
Anna Holakovská
Anna Kovandová
Berta Kovandová
Karolína Šturcová

Barbora Šturcová
Marie Jelínková
Emilie Hradecká
Julie Hradecká
Antonie Hradecká
Marie Černá
Emilie Hrdličková
Růžena Weisfeitová
Pavčina Bártová
Marie Pansrová
Růžena Zíková
Pavčina Zíková
Kamila Pospíšilová
Eliška Červenková
Žaneta Červenková
Jana Červenková
Emilie Lahodová
Marie Pláteníková
Emilie Vodičková
Marie Jechová
Marie Hrubešová
Emilie Hrubešová
Otylda Vondráková
Marie Parfeitová
Růžena Mazaná
Anežka Veselá
Pavčina Brázdová
Antonie Danešová
Marie Dieckrová
Marie Karabelová
Marie Cardová
Josefa Cardová
Bohuslava Šulíková

Marie Hausrová
Marie Laichterová
Anna Průšová
Albina Smetanová
Anna Schmidtová
Růžena Turnová
Amálie Vodičková
Jaroslava Vejvarová
Marie Vejvarová
Klára Vejvarová
Ida Effenbergrová
Marie Effenbergrová
Johana Horáková
Amálie Vorličková
Marie Genzerová
Otýlie Vondráková
Josefa Vondřejková
Julie Stárová
Anna Bohuňovská
Růžena Hameršmídová
Bohumila Kohoutková
Květa Kohoutková
Anastazie Matyášková
Lidka Matyášková
Marie Matyášková
Jiřina Kaprálová
Marie Jůrová
Antonie Tintěrová
Jindřiška Zajíčková
Dagmar Čechová
Marie Vodrážková
Alžběta Rybová
Jindřiška Papežová

Květa Bajerová
Anna Bohuňovská
Marie Válková
Adéla Zenáhlíková
Ludmila Housková
Pavla Husáková
Marie Chramostová
Blažena Procházková
Karla Svobodová
Marta Kňákalová
Štěpánka Kyselová
Jaroslava Ehrlichová
Julie Ehrlichová
Věra Marešová
Milka Příbylová
Antonie Martincová
Libuše Raková
Slávka Kopecká
Marie Parkanová
Marie Slunéčková
Josefa Borová
Antonie Donešová
Bohumila Hálková
Marie Karabelová
Růžena Zíková

Páni:

Josef Bárta
Ferdinand Kozelský
Antonín Plaček
Václav Plaček
František Linhart
Antonín Linhart
Jan Linhart
Josef Šlesinger
Ignác Šlesinger
František Šohaj
Petr Šohaj
Josef Šohaj
Jaromír Šohaj
Antonín Třeský
Josef Hamerník
Jan Hazulka
Josef Procházka
Jan Smutný
Jan Vondřejka
Vojtěch Křemen
Josef Pavlásek
Bohuslav Čermák
Ferdinand Čermák
Silorád Čermák
Daniel Ulrich
Josef Chocholka
František Chocholka
Augustin Jech
Jan Pátek
František Pakosta
Ladislav Pakosta
Ferdinand Pakosta

František Hejda
Jan Hejda
Alois Houska
Karel Sobek
Bohumil Sobek
Jan Kovanda
Antonín Ryba
Rudolf Ryba
Adolf Mašát
Wolfgang Mašát
Stanislav Mašát
Antonín Mazaný
Jaroslav Mazaný
František Křepelka
Josef Kučera
Josef Kalina
Maxmilián Váňa
Theodor Váňa
Antonín Váňa
František Brázda
František Růžek
Jan Holakovský
Bohumil Hrdlička
Jaroslav Hrdlička
Stanislav Hájek
Karel Hájek
Karel Vojna
Jan Vojna
Jaroslav Vojna
Antonín Rittier
Bohumil Novák
František Novák
Jaroslav Novák

Josef Šturm
František Steidler
Josef Steidler
Josef Steidler ml.
František Zoubek
Jaroslav Zoubek
Karel Zoubek
Adolf Zoubek
Antonín Zoubek
Jan Zoubek
Josef Kraška
Ondřej Matějčík
Karel Schöttinger
Antonín Borovský
František Koubík
Hugo Batista
Josef Hýna
Adolf Turna
Mořic Krecht
Jaroslav Krecht
František Autengruber
Jindřich Autengruber
Norbert Havel
Jan Havel
Josef Havel
Otakar Snětina
František Teyrovský
Eduard Teyrovský
Ferdinand Fischer
Karel Křišťůfek
Eduard Křišťůfek
Jan Nekovář
Jan Strouhal

Antonín Čulík

Leopold Čulík

Alois Čulík

Čeněk Nuska

Moric Puteany

Emil Klusáček

Petr Hrbek

Karel Neudörfl

Josef Koliha

Vilém Zirkl

Josef Kučera

Josef Půlpytel

Bohuslav Kubálek

Matěj Švehla

Julius Trnka

Tomáš Tintěra

Josef Mendl

Jan Kotál

Jaroslav Steinbach

František Steinbach

Karel Náměstek

Jan Mitlöchner

Vilém Hanz

Josef Moravec

Karel Steiner

Jindřich Vondrák

Josef Vondrák

František Hošek

Josef Václav

Antonín Nebřenský

Karel Sládek

Jindřich Vít

Jaroslav Zíka

Antonín Zíka

Bohumil Zíka

Jan Zíka

Ladislav Stejskal

František Kysela

Jaroslav Kysela

Bedřich Pospíšil

Karel Pospíšil

František Smetana

Josef Veselý

Jindřich Zedník

František Andreas

František Kazda

Antonín Macura

Bohumil Macura

František Grus

Jindřich Slunéčko

Otto Žák

Karel Musil

Jindřich Mošna

Karel Červenka

František Dvořák

Robert Jelínek

Ferdinand Pazderka

František Růžek

Antonín Hrubý

Martin Svoboda

František Svoboda

Josef Svoboda

Antonín Zajíc

Theodor Karabel

Jaroslav Dědek

Vilém Bakeš

Josef Koubek	Rudolf Chramosta
Jindřich Lhota	Karel Lešanovský
Bedřich Válek	Stanislav Stára
Jaroslav Vodrážka	Matěj Horký
Josef Plešák	Antonín Beneš
Josef Zeman	Josef Kopačka
Zdeněk Suchánek	Antonín Votápek
František Toman	Josef Mařinec
Václav Toman	Rudolf Humpl
Antonín Jakl	Alois Bajer
Jiří Velas	Karel Mareš
Josef Vacek	Vilém Mareš
Antonín Hojsák	Jan Šiška
Rudolf Kaprál	Zdeněk Adam
Josef Hradecký	Karel Adam
Karel Vyhnánek	Alois Hrabal
František Kohoutek	Vojtěch Hořejš
Jiří Janžura	Josef Radoš
Josef Bohuňovský	Josef Kalina
Bedřich Carda	Jan Kalina
Ladislav Kuhlík	Václav Petrželka
František Rašek	Karel Brázda
Petr Zajíček	

Seznam členů Jednoty divadelních ochotníků v Pacově
v letech 1859-1918.
MMAS, IF 5/5 K-19.

Příloha č. 10

1859

Theodor Flamm: Rekrutýrka v Kocourkově

Alexandr Wilhelmi: Jeden z nás se musí oženit

1860 – 1867

Carl August Görner: Vychovatel v čepci

Carl August Görner: Manžel bez ženy

Karel Sabina: Dědkův kalmuk

Jan Neruda: Ženich z hladu

Gustav Heinrich Puttlitz: Demoklův meč

Václav Kliment Klicpera: Divotvorný klobouk

Jail Bond Premarey: Doktor Robin

Josef Jireček: Tajemné psaní

Josef Kajetán Tyl: Paní Marjánka, matka pluku

Jan Neruda: Prodaná láska

Doktor Žvanil

1868

13. dubna – Leopold Feldmann: Jen zdvořile

26. dubna – Josef Kajetán Tyl: Paní Marjánka, matka pluku

Od něho

Roderich Julius Benedix: První den po svatbě

26. června – Josef Kajetán Tyl: Muka chudé ženy

19. července – Hadrník pařížský

9. srpna – Václav Kliment Klicpera: Rohovín Čtverrohý

23. srpna – Roderich Julius Benedix: Vězení

13. září – Josef Mikuláš Boleslavský: Katovo poslední dílo

1869

29. března – Václav Kliment Klicpera: Veselohra na mostě

Josef Kajetán Tyl: Muka chudé ženy

Paní Marjánka, matka pluku

Vrahové ve městě

Alexandr Fredro: Pan Čapek

Carl August Görner: Převržená slánka

Jan Nepomuk Štěpánek: Octář

1870

Jan Nepomuk Štěpánek: Čech a Němec

Friedrich Kaiser: Dareba

Rudolf Kneisl: Chudý písničkář

1873

Josef Wenzig: Gorila

Pan strýček

Eugéne Labiche: Tak se chytají vrány

František Pravda: Král Liliputánský

1874

Strobl Kisfaludi: Klín klínem - dvakrát

Daniel Ulrich: Eleonora - dvakrát

Ernst Raupach: Mlynář a jeho dítě

Karel Sabina: Maloměstské klepy

Gruber: Farář z Podlesí

Dvě postele v jednom pokoji

Emil Pohl: Pan farář a jeho podomek

1875

Václav Kliment Klicpera: Divotvorný klobouk

Jan Nepomuk Štěpánek: Čech a Němec

Galejní otroci

Johann Nepomuk Nestroy: Rozpustilí kluci ve škole

František Ferdinand Šamberk: Blázinec v prvním poschodí

Hugo Müller: Na nádraží

Louis Thiboust: Sklenice čaje

Marc Michel: Bengálský tygro

František Věnceslav Jeřábek: Služebník svého pána

1876

Josef Jiří Kolár: Tři faraonové

Karel Sabina: Inserát

3. září – Ladislav Kolovrat: Na rozcestí

Alexandr Wilhelmi: Jeden z nás se musí oženit

24. září – Gruber: Farář z Podlesí

30. září – Josef Štolba: Krejčí a švec

4. října – František Pravda: Král Liliputánský

13. listopadu – Charlotte Birch Pfeifferová: Sedlák Zlatodvorský

10. prosince – Roderich Julius Benedix: Něžné příbuzenstvo

26. prosince – Proces

Karel Simeon Macháček: Ženichové

1877

Malé švadleny

Rebec: Dráteníci

Louis Thiboust: Sklenice čaje

Josef Jiří Kolár: Tři faraonové

Zlato a láska

Augustin Eugène Scribe – Ernest Legouvé: Boj s dámami

21. května – Václav Kliment Klicpera: Loupež

3. června – Václav Kliment Klicpera: Loupež

29. srpna – Alexandr Fredro: Dámy a husaři

13. srpna – Gerardin: Pokuta ženy

Milošová – Körschnerová: Chtěla mít hrdinu

18. srpna – Václav Žížala Donovský: Božena Borotínská

1. listopadu – Ernst Raupach: Mlynář a jeho dítě

2. prosince – Ignaz Winzenz Friedrich Castelli: Sirotek a vrah

27. prosince – Roderich Julius Benedix: První den po svatbě

Karel Sabina: Dědkův kalmuk

1878

13. ledna – Statek Lhota

31. března – Pan režisér

Václav Kliment Klicpera: Rohovín Čtverrohý

22. dubna – Musí na venek

srpen – Daniel Ulrich: Eleonora

8. září – Kdo vítězí

8. prosince – Augustin Eugène Scribe: Pst!

26. prosince – Kořenovský: Starý manžel

1879

25. března – František Sokol Tůma: Žertva na Balkáně

14. dubna – Carl August Görner: Manžel bez ženy

Ernest Blum: Marie, dcera pluku

6. listopadu – Salomon Hermann Mosenthal – Josef Mikuláš

Boleslavský: Svatojánský dvůr

Kytka

1880

4. ledna – Octave Feuillet: Akrobati

Ostrouhali

14. března – Jean Baptiste Poquelin Molière: Lakomec

1881

2. ledna – Kazimír

23. ledna – Josef Štolba: Jenom ne písemně

Emanuel Züngl: Krevní msta

18. dubna – Josef Kajetán Tyl: Slepý mládenec

4. září – František Sokol Tůma: Žertva na Balkáně

13. listopadu – George Sandová: Vesničané

26. prosince – Josef Kajetán Tyl: České Amazonky

1882

8. ledna – Josef Kajetán Tyl: České Amazonky

26. března – Roderich Julius Benedix: Patriarcha Jakub

Kořenovský: Obžinky

15. října – Louis Thiboust: Sklenice čaje

5. května – Ludwig Anzengruber: Sedlák křivopřísežník

26. prosince – Ladislav Stroupežnický: Pan Měsíček, obchodník

František Ferdinand Šamberk: Jedenácté přikázání

1883

11. března – Franz von Schönthan: Hloupý kousek

18. března – Franz von Schönthan: Hloupý kousek

26. března – Kazimierz Zalewski: Před sňatkem

14. května – Gustav von Moser: Petr jako Pavel

26. července – Michael Balucki: Těžké ryby
2. září – Karel Pippich: Z české domácnosti
18. listopadu – Emil Erckmann – Louis Chatrian: Polský žid
26. prosince – Josef Emil Kramuele: Klášterní selka

1884

1. ledna – Josef Emil Kramuele: Klášterní selka
14. dubna – Gustav von Moser: Slavnost založení
29. června – Karel Simeon Macháček: Ženichové
17. srpna – František Ferdinand Šamberk: Palackého třída 27
14. září – Josef Jiří Stankovský: Hrajete v šachy?
5. května – František Věnceslav Jeřábek: Veselohra

1885

25. ledna – Emil Erckmann – Louis Chatrian: Tvrdohlavci
12. dubna – Ladislav Stroupežnický: Zvíkovský rarášek
2. srpna – Franz von Schönthan: Jaromír Kvítek
23. srpna – Ladislav Stroupežnický: Zvíkovský Rarášek
Ladislav Stroupežnický: Paní mincmistrová

1886

1. ledna – František Ferdinand Šamberk: Éra Kubánkova
27. července – Láska k vlasti
5. září – František Ruth: Sestřenka
26. září – František Adolf Šubert: Probuzenci
13. října – Láska k vlasti

1887

1. ledna – Jaroslav Vrchlický: Rabínská moudrost
27. března – Josef Štolba: Vodní družstvo
11. dubna – Jaroslav Vrchlický: Rabínská moudrost
30. května – Ladislav Stroupežnický: Noviny a karty
26. června – Jaroslav Vrchlický: V sudě Diogenově
Ladislav Stroupežnický: Paní mincmistrová
Jaroslav Vrchlický: Pomsta Catullova
4. září – Josef Kajetán Tyl: Paličova dcera
25. září – Jail Band Premarey: Doktor Robin

Roderich Julius Benedix: Svěhlavost

13. listopadu – Ladislav Stroupežnický: Sirotčí peníze

František Ferdinand Šamberk: Blázinec v prvním poschodí

20. listopadu – Ladislav Stroupežnický: Sirotčí peníze

18. prosince – Josef Štolba: All right

1888

1. ledna – Ladislav Stroupežnický: Sirotčí peníze

Ladislav Stroupežnický: V panském čeledníku

21. května – Josef Štolba: Maloměstští diplomati

15. července – František Turnovský: Staří blázni

2. září – Adolf L' Arronge: Doktor Kalous

1889

11. ledna – Gruber: Farář z Podlesí

8. dubna – Roderich Julius Benedix: Vězení

23. dubna – Josef Jiří Kolár: Mravenci

7. července – Václav Štech: Maloměstské tradice

Gustav Pfleger Moravský: Kapitola I., II. a III.

1. září – Václav Plaček: Společnice

3. listopadu – Na dušičky

1890

7. dubna – František Sokol Tůma: Farisejci

26. května – František Ferdinand Šamberk: Ravuggiolo

19. října – Jan Vávra: Veselé panstvo

Božena Viková Kunětická: Sběratelé starožitností

1891

4. dubna – Adam Asnyk: Jobovi přátelé

25. ledna – Jan Nepomuk Štěpánek: Čech a Němec

30. března – Kukla: Anatomové

29. září – Ladislav Stroupežnický: Václav Hrobčický z Hrobčic

26. prosince – Augustin Eugéne Scribe: Pst!

Kukla: Svatební noc

1892

20. března – Alois Jirásek: Kolébka

14. dubna – Tam na hoře

26. prosince – Jan Vávra: Pod krovem otcovým

1893

23. července – Gustav Kadelburg: Praha je Praha

1894

18. března – František Xaver Svoboda: Rozklad

Michael Balucki: Těžké ryby

1895

24. března – Adolf Abrahamowicz – Ryszard Ruszkowski: Manžel
ze šetrnosti

15. dubna – Karel Šípek: Starší závazky

Karl Herrmann: Manželova přítelkyně

3. července – Karel Jonáš: Prababiččin kalendář

18. srpna – Alois a Vilém Mrštíkovi: Maryša

8. září – Alois a Vilém Mrštíkovi: Maryša

27. října – Antonín Lokaj: Archa Noemova

1896

1. října – Josef Štolba: Křivé cesty

6. dubna – Franz von Schönthan: Dva šťastné dny

Gabriela Preissová: Gazdina roba

Louis Thiboust: Sklenice čaje

26. prosince – František Adolf Šubert: Velkostatkář

1897

7. července – Xaver Menhard Litoměřický: Romantické vrtochy

Jaroslav Hilbert: Hodinu manžely

Franz von Schönthan: Hloupý kousek

26. října – Gabriela Preissová: Její pastorkyňa

26. prosince – Adolf L' Arronge: Doktor Kalous

1898

15. května – Gustav von Moser – Schönthan: Naše ženy

4. září – Vladimír Ivanovič Němirovič Dančenko: Šťastný člověk

1899

16. dubna – Josef Štolba: Na letním bytě

23. května – Franz von Schönthan: Zlaté rybky

Václav Plaček: Společnice

5. listopadu – Jaroslav Vrchlický: Exulanti

26. prosince – Jan Vávra: Konkurzy pana notáře

1900

18. března – Václav Štech: Třetí zvonění

26. května – Franz von Schönthan: Jaromír Kvítek

5. srpna – František Xaver Svoboda: Směry života

Svatoň a Milena

1901

srpen – Karel Ježek: Čest hasičstvu

Václav Hladík: Nový život

Božena Viková Kunětická: Přítěž

1902

31. března – Václav Štech: Ohnivá země

12. října – Gabriela Preissová: Její pastorkyňa

26. prosince – Franz von Schönthan – Gustav Kadelburg:

U bílého koníčka

1903

13. dubna – Václav Hladík: Závrať

9. srpna – František Xaver Svoboda: Mlsáníčko

František Xaver Svoboda: Lapený Samsonek

Josef Šmaha: Dcera

Horymir Hora Vynařovský: Krejčí kavalír

1904

Karel Želenský: Tažní ptáci

26. prosince – Jan Ladecký: Bez lásky

1905

6. ledna – Tereza Kepková Novotná: Vykoupení

2. dubna – Božena Viková Kunětická: Cop

24. dubna – František Ferdinand Šamberk: Jedenácté přikázání

24. června – Jaroslav Kvapil: Oblaka

František Adolf Šubert: Drama čtyř chudých stěn

26. prosince – Alois Jirásek: Lucerna

1906

6. dubna – František Xaver Svoboda: Poupě

Božena Viková Kunětická: Sběratelka starožitností

27. prosince – Josef Kajetán Tyl: Strakonický dudák

1907

3. března – Karl Herrmann: Dobrodinci

7. dubna – Jindřich Autengruber: Jeho dítě

30. května – František Xaver Svoboda: Fialka

4. srpna – Josef Šmaha: Zlato

Emanuel Bozděch: Z doby kotillonův

20. října – Rudolf Lothar: Sláva

17. listopadu – Bolák: Terna

1908

22. března – Josef Kajetán Tyl: Paličova dcera

20. dubna – Václav Štech: Deskový statek

17. května – Alois Jirásek: Samota

červen – Ilja Alexandrovič Salov: Darmojedka

Oscar Wilde: Ideální manžel

červenec – Jean Baptiste Poquelin Molière: Tartuffe

říjen – Oscar Walther – Léo Stein: Obětní beránek

listopad – Josef Štolba: Mořská panna

26. prosince – Holger Drachmann: Byl jednou jeden král

1909

21. března – Helena Malířová: Bratrství

12. dubna – Madelaine Lucette Ryleyová: Schovanka

Jaroslav Vrchlický: V sudě Diogenově

11. června – Jiří Ščerbinský: Kdo je vinen?

21. srpna – Václav Plaček: Tajemství úspěchu

22. srpna – Alois Jirásek: Lucerna

31. října – Václav Štech: Maloměstské tradice

Karel Horký: Srážka vlaků

28. listopadu – Alois Jirásek: Otec

26. prosince – František Xaver Svoboda: Čekanky

1910

6. ledna – Jaroslav Hilbert: Vina

7. února – Kurt Kraatz: Automobilista

6. března – Stanisław Przybyszewski: Pro štěstí

28. března – Karel Rožek: Dobrodinečkové

19. června – František Adolf Šubert: Žně

25. září – Gabriela Preissová: Gazdina roba

23. října – Božena Viková Kunětická: Holčička

Jaroslav Vrchlický: Závěť lukavického pána

Jaroslav Kvapil: Přítmi

27. listopadu – Jaroslav Kvapil: Bludička

26. prosince – Jaroslav Rudolff: Na kozlanském klepáči

1911

6. ledna – Max Halbe: Mládí

17. dubna – Josef Štolba: Ach, ta láska

14. května – Alois Jirásek: Vojnarka

15. října – Sophus Michaelis: Revoluční svatba

26. prosince – Oscar Wilde: Na čem záleží

1912

17. března – Sommerset – Manghann: Paní Dott

8. dubna – Božena Viková Kunětická: Dospělé děti

16. června: Kávová společnost

15. srpna – Luděk Archleb: Osudný manévr

8. září – František Matějovský: Martin Luba

1. prosince – Arthur Schnitzler: Milkování

26. prosince – Jaroslav Vrchlický: Soud lásky

1913

2. února – Arthur Schnitzler: Anatol

1. března – Emil Tréval: Válka bohů

24. března – Hermann Bahr: Děti

19. července – Jaroslav Vrchlický: Pomsta Catulova

31. srpna – Karl Laufs – Wilhelm Jacoby: Nevěřící Tomáš

21. září – Božena Viková Kunětická: Holčička

8. prosince – Ferenc Molnár: Ďábel

26. prosince – Alois Jirásek: Kolébka

1914

8. března – Paul Gavault – Robert Charvey: Slečna Josefinka,
moje žínka

13. dubna – Hermann Bahr: Pavouk

1916

28. dubna – Josef Štolba: Její systém

18. června – Ernst von Wollzogen: Bílý kvítek

1918

20. ledna – Josef Skružný: Láska si nedá poroučet

17. března – Henri Bernstein: Jacques

1. dubna – Josef Štolba: Zlatá rybka

15. května – Karel Jonáš: Oplancia

Seznam repertoáru Jednoty divadelních ochotníků v Pacově
v letech 1859–1918.

MMAS, IF 5/5 K-19.

Příloha č. 11

Jednota divadelních ochotníků (ve spolupráci se Čtenářskou
besedou)

Lidové divadlo dřevodělníků při vzdělávacím spolku Pokrok

Seznam divadelních ochotnických spolků v Pacově
v letech 1859–1918.

MMAS, IF 5/5 K-19.

Seznam literatury

- CÍSAŘ, Jan aj.: *Cesty českého amatérského divadla*. IPOS-ARTAMA, Praha: 1998.
- ČERNÝ, František aj.: *Dějiny českého divadla. III*. Academia, Praha: 1968–1983.
- KŘÍŽEK, Ladislav: *135 let ochotnického divadla v Pacově*. In: *Z mého kraje*. roč. 19, Pacov: 1994.
- KŘÍŽEK, Ladislav: *Pacov město čtyř století*. Vydal Klub českých turistů, Pacov: 1997.
- KŘÍŽEK, Ladislav: *145 let ochotnického divadla v Pacově (1859–2004)*. Městské kulturní středisko, Pacov: 2004.
- PAKOSTA, Ferdinand: *Památník Jednoty divadelních ochotníků v Pacově. Na paměť padesátiletého jubilea 1859–1909*. Pacov: 1909.
- PLAČEK, Přemysl: *Památník Jednoty divadelních ochotníků v Pacově. Na paměť sedmdesátipětiletého jubilea 1859–1934*. Pacov: 1934.
- SCHOENBAUM, M.: *Za Vilémem Zirklem*. In: *Památník Jednoty divadelních ochotníků v Pacově. Na paměť padesátiletého jubilea 1859 – 1909*. Pacov: 1909.
- STEJSKALOVÁ, Eliška – KŘÍŽEK, Ladislav: *120 let ochotnického divadla v Pacově*. Osvětová beseda v Pacově: 1979.
- STEJSKALOVÁ, Eliška: *Malíř Jan Vojna*. In: *Vlastivědný sborník Pelhřimovska*, roč. 7., Pelhřimov 1996.
- STEJSKALOVÁ, Eliška: *Pacov v zrcadle století*. In: *Pacov od historie k současnosti*. Pacov: 1997.
- STEJSKALOVÁ, Eliška: *Regionální osobnosti Pacova*. In: *Vlastivědný sborník Pelhřimovska*, roč. 8., Pelhřimov 1997.
- ŠRÁMKOVÁ, Vítězslava – VALENTA, Jiří: *Místopis českého amatérského divadla. II*. IPOS-ARTAMA, Praha: 2001–2002.

TÁBORSKÝ, Vojta Štein: *Dějiny venkovských divadelních společností*. Praha: 1930.

VALENTA, Jiří a kol.: *Bibliografie českého amatérského divadla*.

IPOS-ARTAMA, Praha: 1999.

Seznam pramenů

**(Městské muzeum Antonína Sovy v Pacově – MMAS, Fond
Divadlo, kartony 19, 20, 21 a 23)**

MMAS, IF 5/5 K-19

Pozvánka na výborovou schůzi Čtenářské besedy na přijetí ochotnického divadla. Pacov: 1869.

Smlouva Jednoty divadelních ochotníků s výborem Čtenářské besedy o přijetí ochotníků do spolku. Pacov: 1868.

Zápis o první schůzi divadelních ochotníků po vstupu do Čtenářské besedy. Pacov: 1869.

Dopis Výboru čtenářské besedy divadelnímu odboru o jeho rozpuštění. Pacov: 1871.

Zápis ze schůze divadelních ochotníků, kde se jednalo o rozpuštění stálého divadelního odboru. Pacov: 1871.

Žádost divadelního odboru o odvolání přípisu o rozpuštění divadelních ochotníků. Pacov: 1871.

Dopis o svolání schůze divadelních ochotníků, která by statutárně upravila vztah ochotníků ke Čtenářské besedě. Pacov: 1869.

Zpráva o hereckých schopnostech jednotlivých členů divadelního odboru Čtenářské besedy. Pacov: 1870.

Listina o předání rekvizit. Pacov: 1870.

Stanovy a návrhy stanov Jednoty divadelních ochotníků z let 1869–1939. Pacov: 1869–1939.

Seznamy divadelních kostýmů a rekvizit. Pacov 1870.

Seznam divadelních her, které Jednota divadelních ochotníků uváděla v letech 1859–1949. Pacov: 1949.

Seznam členů Jednoty divadelních ochotníků od roku 1859–1934. Pacov: 1934.

MUDr. HAVEL, Norbert: Paměti o divadle Pacovském. Pacov: 1871.

ZIRKL, Vilém: Paměti o divadle Pacovském. Pacov: 1881.

MATĚJŮ, Jaromíra: Stručný přehled dějin pacovského ochotnického divadelnictví. Středoškolská seminární práce. Pelhřimov 1983.

MMAS, IF 5/5 K-20

Zápisy z valných hromad z let 1869–1950. Pacov: 1950.

Zprávy o činnosti Jednoty divadelních ochotníků v Pacově z let 1869–1939. Pacov: 1939.

MMAS, IF 5/5 K-21

Knihy jednajících protokolů z let: 1881–1889, 1890–1902, 1902–1910, 1910–1925. Pacov: 1925.

Knihovní zprávy z let 1909–1925. Pacov: 1925.

MMAS, IF 5/6 K-23

Skupinové fotografie členů Jednoty divadelních ochotníků z let 1868–1869 a 1882–1883.

Tablo členů Jednoty divadelních ochotníků z roku 1878.

Pamětní kniha města Pacov. Pacov: 1888.

Fotografie Pacova.

Plakáty.